

79. országos ülés

1869. december 2-dikán

Somssich Pál elnöklete alatt.

Tárgyai: Kérvények bemutatása. A kormány jelentést nyújt be az állami lótenyésztési intézetekről. Az 1868 évi zárszámadás megvizsgálása, két rendbeli név szerinti szavazás alapján, héttagu bizottságra bízati határozattal.

A kormány részéről jelen vannak: Bedekovics Kálmán, Eötvös József b., Gorove István, Horvát Boldizsár, Lónyay Menyhért, Mikó Imre gr.

Az ülés kezdődik d. e. 10¹/₄ órakor.

Elnök: Méltóztassanak helyeiket elfoglalni, az ülést ezennel megnyitom.

Mihályi Péter jegyző *(olvassa a december hó 1-jén tartott ülés jegyzőkönyvét.)*

Ghyeczy Ignác: Nem tudom, jól hallottam-e, de nekem úgy tetszik, mintha a jegyzőkönyvben Hertelendy képviselő ur interpellációjára vonatkozólag csak a zalavári apátság volna fölemlítve.

Elnök: Megtétettem erre nézve már a kiigazítást.

Mihályi Péter jegyző: Az interpelláció így kezdődik: „Van-e tudomása a miniszter urnak arról, hogy a zalavári apátság még mindig“ stb.

Elnök: Az már el van intézve.

Ha nincs egyéb észrevétel, a jegyzőkönyv hitelesítve van. *(Helyeslés.)*

Az elnökségnek előadása nincs.

Erkövy Adolf: T. ház! Csanádmegyei királyi kincstári pusztán települt Dombiratos telepítvényes község kérvényét van szerencsém tiszteletteljesen benyújtani. Ezen folyamodványban azt kéri az illetők, hogy egy hold belsőségen és legalább 10 holdnyi külsőségen felül a királyi kincstár birtokán haszonbérlet földek nekik további husz évre is haszonbérbe adassanak. Végül, hogy azon kegyes segély, melyben a lelkes és tanító részesülni fognak, a község jegyzőjére is terjesztessék ki. Minthogy e tárgy valószínűleg legközelebb a pénzügyi bizottság be-terjesztése folytán tárgyalás alá fog kerülni, kérem a t. házat, méltóztassék ezen kérvényt a

kérvényi bizottságnak előzetes tárgyalás és mielőbbi jelentéstétel végett kiadni.

Elnök: A kérvényi bizottsághoz tétetik át.

Dániel Pál: T. ház! Torontálmegyébe kebelezett úrményházi kincstári telepítvényes község folyamodványát van szerencsém benyújtani, melyben a folyamodók arra kéri a tiszt. házat: engedje meg, hogy a jelenben szerződésileg birt földeket örök áron, méltányos becsáron megváltassák, továbbá, hogy a pénzügyminiszter ur hatalmaztassék föl, hogy a túlszaporodott lakosság számára bizonyos számú újabb zsellérelteket ki-oszthasson. Kérem a tiszt. házat, méltóztassék e kérvényt a pénzügyi bizottsághoz áttenni, oly utasítással, hogy, miután a pénzügyminiszter által a kincstári telepítvények megváltása tárgyában előterjesztett törvényjavaslat a pénzügyi bizottság tárgyalásán már keresztül ment, és legközelebb az osztály-üléseken fog szönyegre kerülni, e kérvényt haladéktalanul tárgyalja. Szükségesnek tartom ezt azért is, mert e kérvény nem csak specialiter a kérvényezők, hanem általában a contractualistákviszonyai iránt is becses adatokat tartalmaz.

Elnök: Kiadatik a kérvényi bizottságnak.

Jankovics Gyula: T. ház! Bácsmegeyi Csantavér község kérvényét van szerencsém bemutatni, melyben a királyi kisebb haszonvételek eltörlését vagy a jelenlegi birtokviszonyoknak czélszerű módosítását törvényhozásilag mielőbb elintéztetni kéri.

Elnök: A kérvényi bizottsághoz tétetik át. Gorove miniszter urnak van előterjesztése.

Gorove István földmivelési, ipar-és kereskedelmi miniszter: Az 1868-ki állandó pénzügyi bizottság azon kívánságát fejezte ki és terjesztette az országgyűlés elé, hogy a vezetésem alatt álló gazdasági intéze-

tek szervezéséről és az azokon létező gazdaságok rendezéséről véleményes jelentést terjeszszék elő. Engedve ezen, az országgyűlés elé terjesztett kívánságnak, de saját kötelességérzetemnél fogva is van szerencsém ezen jelentést a t. háznak ezennel benyújtani, azon kéréssel, méltóztassék ezen jelentésnek — a mennyiben ki van. már nyomtatva — kiosztását elrendelni.

Elnök: Ki levén nyomtatva a jelentés, a képviselő urak közt ki fog osztatni.

A tegnap befejezett tanácskozások végeredménye előtt még illetékes szóval bir az előadó és az indítványozók. Előadó ur nem levén itt, Justh József képviselő urat illeti a szó.

Justh József: T. ház! A mult héten tett indítványom sok ellenzésre talált, bátor lezsek néhány reflexiómat röviden elmondani.

Mindenekelőtt constatálom, hogy minekutána én irtam alá az indítványt, elvállaltam egyszerűm mind a felelősséget érte, és nem tudom megfogni Simonyi Ernő azon itt kifejtett kételyét, mintha az indítvány nem engem, hanem másvalakit illethe. Azt gondolom, ily subsumptió helyén van talán a lapokban, a hol még sikerült élezeket lehet faragni, de parlament előtt itt a fölött kételkedni nem lehet. Meg fogja bocsátani a t. képviselő, s e részben tökéletes igaza van, hogy csupán tőlem függ, és én bár mikor visszavonhatnám indítványomat és akkor megszűnnék az indítvány, ha más nem venné át. Máskép áll Ghyecy Kálmán indítványával, mert azt még kilenczen irták alá, tehát mind a kilencz aláírt tagot illeti.

Méltóztassék előbb megengedni, hogy általánosságban tegyem meg némely észrevételeimet.

Indítványom kétféle nézetből ostromoltatott: először törvényesség szempontjából, másodsor a czélszerűség szempontjából.

A törvényesség szempontját érintették többen, azt mondván, hogy miután indítványomnak azon része, hogy a számadások megvizsgálása egy bizottságra bizassék, törvényben nincs, tehát törvénytelen.

Többen mindenféle, általam soha sem hitt, soha sem gondolt subsumptiók által oda akarták magyarázni indítványomat, hogy az a számadások helytelen megvizsgálását czélozza. Ez ellen természetesen föl kell szólalnom: mert egész indítványom a beterjesztett számadások helyes vagy nem helyes voltáról nem beszél; ennek a kérdésnek megítélését bizza az illető általam hét tagban javasolt bizottságra; egyébiránt, hiszen mindjárt megmondtam, mikor szerencsém volt indítványomat beterjeszteni, hogy én a számhoz nem ragaszkodom. Czélozza, mondom, a számadások megvizsgálását.

Másodsor azt mondják, nem czélszerű. Miért

nem czélszerű? később megyek át erre a kérdésre, mert azok a megtámadások nem folytak indítványomból; nincs is összeköttetésben azokkal, a mikkel illetetett ezen indítvány; hanem azok olyan szabad digressiók voltak, a mikkel sokan más mederbe kívánták terelni az egész indítványt, mint a milyenbe való.

Czélszerű sok lehet; ez egyéni fölfogás; és azért, mert az egyik úgy hiszi tán, hogy ilyformán czélszerű e tárgynak elintézése, oly súlyos vádakkal illelteni, mint a melyekre ő nem is gondolt, nem hiszem, hogy egészen a parlamentális discussionnak szabálya szerint volna.

Különösen Ghyecy Kálmán képviselőtársam nem annyira tárgyalta az én indítványomat, hanem beszélt számadásokról, és azok nem helyes voltát iparkodott bizonyítani. Azt hiszem, ez az én indítványommal legkisebb összeköttetésben sincs. Igenis, hogy az általam javasolt módozatot népszerűtlenné s tán nevetségessé tegye, oly kifejezést használt, mely által e ház által kiküldendő bizottságnak állása már előre aláásatik. Igen, uraim, a bátorság a szívnek tulajdona, melylyel sokan birnak, sokan pedig nem, de ha bátorság kívántatik ahhoz, hogy valaki a képviselőház által rábizott kötelességben eljárjon: akkor csakugyan sok bátorságot tanusítottak e ház tagjai: mert nem egy küldöttség végezte teendőit. *(Helyeslés jobb felől.)*

Azt mondá továbbá Ghyecy Kálmán tisztelt képviselő ur, hogy az én indítványom nem törvényes. Ezt valóban nem tudom érteni, mert akár hányszor olvastam az 1848-ki törvényt, abban világosan azt találtam, hogy a ház az előterjesztett számadásokat megvizsgálja. Én nem állítottam, hogy a számadások tökéletesek vagy nem, és nem szóltam arról, vajon nem volna-e czélszerű a számadásokat másképen megvizsgálni: mert hiszen ez mindenestre a ház bölcsességétől függ; hanem indítványba hoztam egy oly módozatot, mely épen nem ellenkezik a törvénynyel, s nem foglal magában egyebet, mint azt, hogy a törvényhozás teljesítse kötelességét.

Tisza Kálmán t. képviselő ur valamivel tovább ment czáfolatában. Legyen szabad észrevételeket tennem némely megjegyzésére, melyekre, azt hiszem, képes leszek megfelelni.

Én azt állítottam első beszédemben, hogy azon módozat praecedens nem alkot, Tisza Kálmán képviselő ur szives volt azt tagadni. Most is azt állítom, hogy nem alkothat: mert ha a törvényhozás föl fogja állítani a számvevőszéket, akkor többé nem fogunk a fölött vitatkozni, hogy ki vizsgálja meg a számadásokat; de a mig nincs számvevőszék, igen természetesen arról kell határozni, hogy miképen akarjuk azokat

megvizsgálni. Tehát praecedent semmi esetre sem alkot.

Azt is szives volt mondani, hogy ez nem pártkérdés. Adja Isten, hogy ne legyen az, de engedje meg Tisza Kálmán képviselő ur, hogy ha úgy nyilatkozunk, mint ő nyilatkozott, akkor csakugyan a legélesebb pártkérdést csinálnók belőle. (*Helyeslés a jobb oldalon.*)

Mit tartalmaznak szavai egyebet, mint — igazán megmondva — pártunk elleni vádat. Nincs az a rossz a világon, a mire pártunkat képesnek nem hiszi. Nyilatkozatában benne foglaltatik, hogy mi ki akarjuk játszani a törvényt. (*Valaki bal felől: Igaz is!*) Már az nem igaz! (*Élénk derűtség*) hogy mi a miniszteri felelősséget saját köpenyegünkkel akarjuk takarni, elharmarkodva tárgyalni a számadásokat s játékra engedjük magunkat fölhasználtatni. (*Fölkiáltás jobb felől: Ugy van!*) Már kérem, ha Tisza Kálmán képviselő ur függetlennek tartja magát, sziveskedjék megengedni, hogy más is annak tartsa magát. (*Élénk helyeslés jobb felől.*)

De volt-e erre indok? Bátor vagyok kérdezni Tisza Kálmántól: ha ezen a helyen akár micsoda miniszter ülne, ki az egész házban egyetlen szavazattal sem bírna, volna-e akkor kötelessége a háznak megvizsgálni a számadásokat? Lehet-e ebből miniszteri kérdést csinálni?

Azt mondotta Tisza Kálmán képviselő ur, hogy javaslatom nem egyez meg a törvénynyel. Szives volt előbbi életemre visszaemlékezve azt mondani, hogy én 48-ban résztvettem a törvényhozásban, tehát tudhatom, hogy a 48-ki III. törvényezikben egy alkotmányos közjogi eszme foglaltatik. Már bocsásson meg, hanem a 48-ki III. törvényezikben ilyenféle biztosítékok, mint a milyenekről ő méltóztatott beszélni, nem foglaltatnak; hanem foglaltatnak igenis a 48-iki IV. törvényezikben. Miről szól a 48-ki III. törvényezik? Itt a rubruma: „Független felelős magyar miniszterium alakítottatik,“ tehát előszámlálja: micsoda kötelességei vannak a miniszteriumnak, és micsoda jogai. A IV. törvényezik igenis azon alkotmányos elvet foglalja magában, hogy az országgyűlést addig, míg a számadások a ház által nincsenek revideálva, el nem oszlathatni. (*Bal felől: De méltóztatott módosítani!*) Igenis, módosított a 67-ki törvény által, mivel, ha a IV-ik törvényezik ridegen magyaróztatik, parlamentális kormányzat lehetetlen, s ilyen törvény nem is létezik sehol, ezen czikk változást szenvedett, annyiban, hogy ha ő felsége eloszlatja az országgyűlést, köteles mindenestre azt oly időben összehíni, hogy azon évben a múlt év számadásai megvizsgáltathassanak és a jövő évi költségvetés megállapíthatassék. Egyébiránt, t. ház, a számadások megvizsgálásában alkotmányos jog

vagy közjogi kérdés nem fekszik, hiszen ez kötelesség akármelyik miniszter irányában, hogy ha az a legkisebb párttal nem bírna is. Az alkotmányos eszme abban van letéve, hogy a ház nyilatkozik, hogy elfogadja-e az előterjesztett előirányzatot, s megszavazza-e az adókat. Ez igenis alkotmányos elv, s ezt lehet most is gyakorolni és kimondani, hogy az országgyűlés nem fogadja el az előterjesztett előirányzatot.

Nem akarok nagyon messze terjeszkedni, de kénytelen vagyok Vukovics t. képviselőtársam beszédének némely részére felelni. Beszéde bevezetéséről nem szólok, ez az ő dolga, legkisebb kifogásom sincs ellene; de azt mondotta beszédében, hogy a 48-ki törvényekkel már sok minden történt; természetesen, mert már a feliratokban megmondottuk, hogy fog történni, hogy azok megcsontattak, módosítottak, nagy részben meg is semmisítették, de az először történt, hogy a törvényeket az adófizetők érdeke ellen magyarózzák. Ez az antecedens; én félttem a consequentiától, és miből áll ez? „Az idézett 1848-ki törvény elrendeli a számadások vizsgálását, de annak módjairól nem intézkedik és ennek megállapítását a képviselőházra hagyta.“ Én nem látom, hogy az én indítványom által az említett 1848-ki törvény legkisebb módosítást vagy megsemmisítést szenvedett volna; és miután maga a tisztelt képviselő ur is ugyanazt mondja, a mit én mondok, hogy itt provideálni kell a számadások megvizsgálása iránt, a módosítások között létezik különbség, de magára a dolog érdemére nézve nincs.

Az általam szerencsétlenül projectált indítvány, (*Derűtség*) mely héttagu bizottság kiküldését hozza javaslatba, nem volt oly szerencsés. Vukovics tisztelt barátom szigorát kikerülhetni, mert előre kimondta, hogy nincs qualificatio: bélyeget sütött majdnem az egész házra, azt állítván, hogy a pénzügyi bizottság tagjain kívül több qualificált egyén nincs. Ha mi magunk így deprimáljuk saját parlamentünket, akkor ne méltóztassanak csodálkozni, hogy elleneink és ellenségeinknek, kik nem szüntek meg fondorkodni ellenünk, erős fegyvert nyomunk kezökbe. (*Igaz! Jobb felől*) Vukovics barátomnak kedve van sokszor Angliára hivatkozni. Elismérem, hogy nagy tanulmányokat tett; de egyre kellett volna kivált figyelnie; hogy ott a parlamentet oly tiszteletben tartják, mint sehol a világon. és azért van ott a parlament tiszteletben, mert minden polgár hódol a törvényeknek. Ott minden parlamenti tagnak van egy talizmánja — Vukovics barátom jobban fogja tudni — és ez ezen két betűből áll: M. P., és a hol ez irva van, annak tulajdonosa részesül minden tiszteletben. Kérem már most Vukovics tisztelt barátomat,

hogya mi magunk úgy gyanúsítjuk magunkat minden kigondolható rosszal, lesz-e akkor tisztelet, és hogy ha a pártok a vita hevében, a mit sohasem kívánok, mindig ellenségek lesznek, ugyan szépen fogunk állani Európa előtt.

Mert „hodie mihi cras tibi.“ Azt tanultam életemben, hogy nem csak a többség kötelessége tisztelni a kisebbség jogait, de a kisebbség is főleg a parlamentben köteles a többség jogait és tekintélyét tisztelni. *(Helyeslés jobb felől.)*

Ez sokkal komolyabb dolog, mintsem kedvem volna követni Szontagh Pál és Berzenczey tisztelt képviselőtársaim igen kedélyes előadásait. *(Halljuk!)* Ilyenekre nincs idő, és sokkal nagyobbra becsülöm ezen parlament méltóságát, semhogy ilyenekkel bibelődjem. *(Ohó! bal felől.)*

Mielőtt beszédemet bezárnám, néhány reflexiót említek föl, mely fületem egy képviselőtársunknak Paulini-Tóth Vilmosnak különös beszédében megütötte.

Nem hittem, hogy oly melegen védelmezi az ország jogait. Tegnap láttam, hogy ő a parlamenttől, az alkotmányos országtól kívánja, hogy fukarul bánják a nép vérével; de midőn az absolutismus dühöngött országunkban, akkor az jó volt; midőn leginkább azok szenvedtek, kik a nép osztályához tartoztak, midőn sokan ki tudtak buvni azon kötelességek alól, akkor nem volt ellenszó; most pedig, midőn a védrendszer értelmében a hazának minden polgára köteles teljesíteni ezen adóját, most ez mind rossz, és az ország nem ügyel föl, hogy annak teljesítése igazságos legyen. *(Derűtség, helyeslés jobb felől.)*

Még azt sem hittem, hogy ő indítványomban nagyon meg fog ütközni, s azt fogja kivonni abból, mit én sohasem mondtam. Hiszen én sohasem helyesltem a miniszter számadásait, az eszem ágában sem volt, fogja-e azt helyeselni vagy nem helyeselni akár a kiküldendő bizottság, akár a számvevőség. Előadásának ezen részére tehát, mely nem engem érdekel, nem is felelek.

T. ház! Még egyre vagyok bátor figyelmeztetni. *(Halljuk!)* Sokan, hogy még nyomatékosabb legyen beszédök, folytonosan azon nagy phrasisra hivatkoznak: „a nép.“ Definiáljuk már most, mi volt valaha a nép, és mi most? 1847. és 48-ban, mikor a nép érdekei mellett küzdöttünk, jogosulva voltunk hivatkozni egy népre, mely nem birt joggal, mert ő csak azon elnevezés által volt ismerve: „misera plebs contribuens.“ Akkor az nem volt jogosulatlan hivatkozás: de most, uraim, mikor mi mindnyájan egyformán kötelesek vagyunk az ország terheit viselni, mikor én épen oly jogosult vagyok a népre hivatkozni, mint akárki, akár szűrben járjak, akár kabátban. *(Helyeslés jobb felől.)* Ez, kérem, plausibilis lehet, ezzel lehet korteskedni; de legis-

lációt félrevezetni nem lehet. *(Éljenzés a jobb oldalon.)*

Ghyezy Kálmán: T. ház! Azon indítvány miatt, melyet tettem, azon érvek miatt, melyekkel azt elvarátaimmal együtt támogattuk, több oldalú megtámadásoknak lettünk kitéve.

Az mondatott, és pedig meg kell jegyeznem, épen ellenkezőleg azzal, mit most legközelebb Justh József képviselőtársam mondott; az mondatott t. i. legelőször is a háznak tulsó oldaláról, a háznak ezen oldala irányában, hogy a kérdéses számadások feletti észrevételeink nyilvánítása csupán párttaktika, nem egyéb, mint a miniszterium ellen annak népszerűtlenítése végett, nem a közügy érdekében, hanem pártérdekből intézett megtámadás. *(Igaz! jobb felől. Halljuk! bal felől.)* Az is mondatott: vakmerőség, egyes kiszakasztott számoknál fogva egy számadást megtámadni, rosznak nyilvánítani a meg nem vizsgált számadásokat, és ez által megingatni az állam hitelét, meggyengíteni a közbizalmat és talán a közbékét is megháborítani.

Ezek irányában elég volna mondanom azt, miszerint régi taktika a szándékot gyanúsítani, midőn érvek hiányzanak. *(Élénk helyeslés bal felől.)* Részemről azonban csak sajnálom az illető képviselő urakat, hogy oly szomorú tapasztalatokon voltak kénytelenek keresztülmenni életükben, miszerint most már lehetetlennek hiszik, hogy ember képes lehessen mellőzni az önzés kisszerű érdekeit, és tenni valamit csupán a közügyért és kötelességérzetből. *(Tetszés a bal oldalon.)*

Mit mondtam, mit tettem én? a 67-dik esztendei számadásokra nézve azt mondtam, hogy az e végett a múlt esztendőben 328. sz. a. bemutatott kimutatás nem zárszámadás. Az 1868-ik esztendei zárszámadásra azt mondtam, hogy az nézetem szerint homályos, és a 67-dik esztendei zárszámadás beterjesztése nélkül nem vizsgálható meg.

Indokoltam ezen állításaimat nem ezen számadások tüzetes megvizsgálásából, mint némely képviselőtársaim megemlítették, mert e tekintetben most is azon helyzetben vagyok, melyben voltam első felszólalásom alkalmával, azon helyzetben t. i., hogy — megengedem, saját hibám miatt — nem vagyok képes azokat teljesen megérteni. Indokoltam állításaimat ezen számadások külalakjából, egyszerű, bárkinek is első tekintetre feltűnő jelenségekből, azon könnyű, sok időt és fáradságot nem kívánó munkával, hogy az 1868-ik esztendei ugynevezett számadás a 328. sz. a. kimutatásnak, a 67-ik évi hitelmaradványokat és tulkiadásokat kitüntető végszámeredményeit összehasonlítottam a 68-ik esztendei zárszámadás első rovatával, melyben ugyanezen tételek foglaltatnak, a legközönsége-

sebb számtani elvek szerint azt vélvén, hogy ezen ugyanazon összegekről szóló tételeknek egyezőknek kell lenni egymás között, és azokat egyezőknek nem találtam.

Ha ezen állításom téves — és meglehet, hogy téves, mert ember vagyok magam is — számtanilag is könnyen megczáfolható azok által, kik a számtisztek legiójával rendelkeznek. De ha állításom nem téves, akkor alapos észrevétel és annak nyilvánítása nem gyanúsítás, hanem gyakorlása azon jognak, teljesítése azon kötelességnek, melylyel bírok és tartozom arra nézve, hogy nézeteimet és meggyőződésemet e helyen őszintén kimondjam. *(Zajos helyeslés a bal oldalon.)*

És ki ellen irányoztam észrevételeimet? Kimondtam és kimondom most is, miszerint meg vagyok győződve, hogy az állam pénzügyei a miniszterium által hiven kezeltessenek; de azon véleményben vagyok, hogy hibák és tévedések a számadásokba csúszhattak be és különösen a könyvelési és számviteli rendszer ellen szóltam föl.

És ki készítette ezen zárszámadásokat? A főkönyvelési osztály. Ezen főkönyvelési osztály, mint a pénzügyminiszter ur többször mondotta, a házban önálló, a miniszteriumtól független, teljes ellenőrzési joggal bíró hatóság.

Ha ez így van, és önálló hatóság önállólag készítette a számadásokat, akkor észrevételeim csak magát a főkönyvelési osztályt érintik; ha ellenben észrevételeim által a miniszterium érezné magát érintve, akkor nem áll az, a mi többször mondatott, hogy a főkönyvelési osztály önálló és független: akkor ezen osztály nem ellenőrzője a miniszterium eljárásának, akkor magának a könyvelési osztálynak munkálatát kell ellenőrizni, és ezen munkálat az, a melyhez én részemről szakértő férfiak hozzájárulását szükségesnek tartom.

Mondatott, hogy következetlenség elismerni a miniszterium hű kezelését és a számadásokat mégis megtámadni. Csak azok szerint is, a miket imént mondtam, ezen észrevétel nem áll. Én lehetőnek tartom, hogy hibák és tévedések vannak a zárszámadásokban, de hűtlen kezelésről a miniszteriumot nem vádoltam, nem vádoló, nem vádolhatom, azaz bűnről nem vádoló; mert ha ezen eset forogna fen, akkor, törvény szerint, egészen más eljárást kellene követnem; *(Helyeslés a bal felől)* de az, hogy bűnről a miniszteriumot vádolhatónak nem tartom, nem zárja ki azt, hogy meggyőződésemet ki ne mondjam az iránt, a mit hibának, tévedésnek tartok.

Azt mondják, hogy ez által megingattatik az államhite, megzavartatik a közbéke és megingattatik a közbizalom a kormány irányában.

Az igaz, a közbizalom és az állam hitele igen kényes növények, de csak akkor kényes növények,

mikor nem szilárd alapokon nyugszanak. Az egész világ tapasztalata bizonyítja, hogy azon államokban áll az állam hitele legszilárdabban, azon államokban legnagyobb a közbizalom a kormány iránt, melyekben legszigorubb az államháztartás ellenőrzése. A ki az államháztartásnak szigorú ellenőrzését kívánja: nem ingatja meg az állam hitelét, sőt inkább megszilárdítja azt, és higgyék el önök, hogy, ha valami van, mi az állam hitelét némileg gyengíthetné, és gyengíthetné a közbizalmat a kormány irányában — nem akarok senkit sérteni — de leginkább azon eljárás az, melyet önök ezen kérdésben követnek. *(Igaz! a bal felől.)*

Hogy azok, a miket én is elvtársaim is e tárgyban elmondottak, ellenszenvvel, több rendbeli ellenmondásokkal, szenvedélyes felszólásokkal találkoztak, azt igen természetesnek tartom; de miután csaknem 2 ezer év előtt is már a római világ egy nagy államférfia kimondotta: „subeundae sunt pro republica inimicitiae“ s azoknak közsorsa alól mi sem vonhatjuk ki magunkat, kik kisebb-nagyobb mérvben részt vesznek a közügyek intézésében; mindezek mellett ezentul is követendjük azon ösvényt, melyet eddig követtünk, teendjük azt, a mit eddig tettünk, igyekezni fogunk kötelességünket hiven teljesíteni, és ezen ösvényről sem barátság, sem ellenszenv, sem gyanúsítások által magunkat letérittetni nem engedjük. *(Bal felől helyeslés.)*

T. ház! Átmegyek most azoknak tüzetes tárgyalására, a mik állításaim ellen többek, különösen a t. pénzügyminiszter ur által felhozottak; fogom ezt tenni sine ira et studio, de azon teljes szabadsággal, mely engem képviselői állásomnál fogva megillet.

Az 1867-ik számadásra, vagy inkább a 328. szám alatti kimutatásra nézve azt mondtam, hogy az nem a magyar miniszterium számadása, nem számadás, nem zárszámadás, és számadás tekintetében nem használható.

Köszönettel tartozom több elvbarátomnak, kik az általam fölhozottakat saját előadásukkal támogatni méltóztattak; de legnagyobb köszönettel tartozom a pénzügyminiszter urnak, ki állításaim fő részét maga is igazolta.

Elismerte t. i. most is azt, mit már több ízben kijelentett, hogy a kérdéses 328. szám alatti kimutatás a bécsi számvevőszéknek munkája; azon 51 millióra nézve, melynek hováfordítása iránt maga a 328. szám alatti kimutatás fölvilágosítást nem ad, szombaton tartott beszédében több érdekes, eddig nem ismert adatot közölt velünk.

Megtudtuk ezekből először azt, hogy a közügyi költségeknek 1867-ik esztendőben történt kielégítése alig történt a háznak azon év-

ben hozott határozata szerint; hanem történt más oly értelmű megállapodás szerint, hogy az 1867-ik esztendei pénzügyi kezelésben az 1867-ik esztendei előirányzat szolgáljon alapul.

Megértettük továbbá a pénzügyminiszter ur előadásából azt, hogy még ezen megállapodásnak értelme is kérdéses; mert a magyar miniszterium azon nézetben van, hogy a közösügyi költségeknek fődözésére 1867-ben csak azon összeg volt fordítandó, mely a magyar közigazgatás költségeinek fődözésére előirányzott 64 millió fölül a jövedelmekből megmarad, és hogy így mindaz, mi ezen 64 millióból a magyar közigazgatási költségek fedezésénél megtakarított, a magyar állampénztár javára eszközölt megtakarításnak tekintendő. A bécsi számvevőszék ellenben — legalább úgy látszik azokból, miket itt hallotunk — azon nézetben van, hogy az említett megállapodás szerint mindaz, mi a magyarországi közigazgatási költségekre 1867-dik esztendőben valóban nem fordított, a közösügyi költségek fődözésére volt beszállítandó. Ha pedig ezen értelmezés áll, akkor azon megtakarítás, mely, mint itt többször hallottuk, a magyar állam javára 1867-ben eszközöltetett, alig létezik, hogy oly iromány, oly számadás, melyben mindezen fontos körülményekre nézve egyáltalán semmi tájékozás, semmi fölvilágosítás nem foglaltatik, nem számadás, nem zárszámadás: az, nézetem szerint, most sem kétséges; a kinek e részben azonban még netalán kétsége lett volna, azt eloslatta szombaton a t. pénzügyminiszter ur saját tetteivel, midőn a háznak asztalára a bécsi számvevőszéknek az 1867-dik esztendőre nézve készített valóságos zárszámadását magyar fordításban letette, és ez által az előbb beadott okmányt maga megsemmisítette, mert ezen utóbbi zárszámadás folyó évi szeptember 11-én készült, a tavaly beadott okmány tehát csak töredék lehetett . . .

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter: Nem áll!

Ghyezy Kálmán: . . . mindenesetre idő előtt született: mert még anyjának életrejöttét is egy évvel megelőzte. *(Derültség a bal oldalon.)*

Az 1868-ik esztendei számadásra nézve azt mondtam, hogy az homályos, nem érthető; azt mondtam, hogy azon többféle kimutatások és számadások között, melyek abban foglaltatnak, nem tudom, melyik a valóságos zárszámadás? azt mondtam, hogy az 1868-ki zárszámadás a megelőző 1867-iknek megvizsgálása, illetőleg beadása nélkül meg nem vizsgálható.

Meg kell vallanom, hogy azok által, mik eddig előadattak, a kérdéses számadásokra nézve az eddig létező homály, legalább az én szemem

előtt, földerítve nincs; azok által sem oszlattott ez el, miket t. barátom Érkövy Adolf volt szives felsorolni, s azok folytán csak abban módosíthatom eddigi nézetemet, hogy ő az első, kitől hallottam, hogy ezen zárszámadásokat tökéletesen érti. *(Derültség.)*

Azon kérdésemre nézve, vajon az 1868-ik esztendei zárszámadásban foglalt különböző kimutatások közül melyik a valódi zárszámadás? választ eddig nem nyertem.

Pénzügyminiszter ur csak azt mondta, hogy a két külön alapon készült számadások nem egyezhetnek meg, és hogy minden folyó évi számadásban szükségkép benn kell foglaltatni a múlt évre vonatkozó tételeknek, és e szerint, ha az én állításom állana, egy számadást sem lehetne megvizsgálni.

Erre nézve meg kell jegyeznem, miszerint nem áll az, hogy a folyó évi, például az 1868-ki számadásban, szükségkép bent kellene foglaltatniok ily tételeknek is, melyek az előző 1867-ik évre vonatkoznak; mert hiszen magától a pénzügyminiszter urtól hallottuk, hogy az 1868-ik év folyama alatt az előző 1867-ik év számlájára csak azon év első négy hónapjában lehetett bevételeket és fizetéseket tenni. Ebből önként következik, hogy mindazon bevételek és kiadások, melyek az 1868-ik év folyama alatt az 1867-ik év számlájára tételnek, nem az 1868-ik év zárszámlájába, hanem az 1867-ik évibe tartoznak. Ez így történt mindig eddig is, az államzárszámadásokban, s ez csak így helyes: mert az 1867-ik évi bevételeket és kiadásokat az előirányzattal csak úgy lehet összeegyeztetni, ha minden ide vonatkozó egyes tétel egy számadásban foglaltatik.

De ha még ezt is mellőzöm, nézetem szerint, annyi kétségtelen, hogy az 1867-ik számadásból kitünő hitelmaradványoknak és túlkidadásoknak, ha reassumáltatnak, az 1868-ki számadásban ugyanazon összegben kell reassumáltatniok.

Ezt példával is föl lehet világosítani. Ugyanazon szárnyas szó vagy példa lesz az, a melyet Érkövy Adolf képviselő ur fölemlített. Tegyük föl, hogy akár melyik képviselő urnak számvevő tisztje beadja az 1868-ik évi számadását, melynek első tétele az, hogy a múlt évről 5000 forint követelése maradt a pénztáron. Kérdem: vajon helyesnek fogja-e azt az illető képviselő ur azonnal elismerni, s nem fogja-e megnézni a múlt évi számadást, hogy meglássa, vajon annak utolsó tétele megegyezik-e az ezen évi számadás első tételével? és ha azt tapasztalja, hogy azon számadás még nincs megvizsgálva, nem fogja-e, mielőtt a követelést elismerné, az előbbi év számadását átvizsgálni? Kétszer kettő mindig

négy! (*Derültség*) és a mi a magán-számadásokra nézve áll, áll e tekintetben az államszámadásra nézve is.

Buday t. képviselő ur szintén azt állította, hogy azon két évi számadások, melyeket többször említettem, megegyezők nem lehetnek, sőt akkor lennének hibásak, ha azon tételek, melyekre sokszor hivatkoztam, azokban megegyezők lennének. Indokait — távol ülven tőle — tökéletesen nem hallottam, de ő csak e kettő közül mondhatott egyet. Vagy azt mondta, hogy az 1867-ki számadásban, azaz a 328. szám alatti kimutatásban, csak az 1867-ik évben annak végeig eszközölt bevételek és kiadások foglaltatnak, az 1868-ik évi zárszámadásban pedig mindazon bevételek és kiadások, melyek az egész 1868-ik év folyama alatt az 1867-ik év számlájára tétettek, és ez esetben lehetetlen, hogy a két számadás közt az említett tételekre nézve különbség létezhessék; ha pedig, mint vélem, a t. képviselő ur azt mondta, hogy az 1867-ik évi számadásban, azaz: a 328. szám alatti kimutatásban csak azon bevételek és kiadások foglaltatnak, melyek azon év végeig tétettek, az 1868-ki zárszámadásban pedig ezen összeghez már hozzáadattak azon bevételek és kiadások is, melyek az 1868-ik esztendőnek első havában, a mig t. i. ez a fenálló rendszer szerint megtörténhetett, az 1867-ik év számlájára tétettek, és az 1868-ik évi számadásban annak első rovatában egy sommában fejeztettek ki; de akkor azon kérdés támad, hogy: hol könyveltettek, hol mutattattak ki és részleteztettek azon bevételek és kiadások, melyek az 1868-ik év első három havában az 1867-ik év contójára történtek?

Azt mondta továbbá miniszter ur, hogy a kiküldendő hetes bizottságnak igen könnyű dolga lesz; a kiadások mind az illető miniszterek által utalványoztattak, a számok ellenőrizve vannak 67-re a bécsi főszámvevőszék által; az 1868-ki számadásra nézve a magyar főkönyvelési osztály által 1867-re nézve, tovább a miniszterium a legtágasabb körű fölhatalmazást nyerte meg, hogy szorosán véve csak arról kellene számolnia, hogy mi volt a jövedelem, s mi adatott ki. 1868-ra nézve pedig még könnyebb, pénzügyminiszter ur szerint, az eljárás, mert az azon évi költségvetésben csak 24 fejezet lévén, ezeknél a túlkiadás iránt tisztába jönni, ily kevés számú fejezetről lévén csak szó, nem nagy nehézség lesz.

Körülbelül ilyenek is a teendők, melyek a számadások megvizsgálásánál előfordulnak, s én e részben csak azon csodálkozom, hogy más államokban oly nagy munka s fáradság fordittatik az államszámadások megvizsgálására, és oly nagy számú költséges testületek állíttatnak föl, midőn

nálunk Magyarországon egy héttagu bizottság mindezt könnyen elvégezheti.

De talán nálunk sem lesz oly könnyű ezen héttagu bizottság föladata, mint vélik. Mert először, a mi az 1867-ik évi számadásokat illeti, egy tágasabb körű felhatalmazás mellett is mérülhetnek föl kérdések az iránt, hogy ez vagy ama kiadás annak rendje szerint szabályszerűleg jogosultan történt-e?

Hozzájárul ehhez, hogy, a mint Buday Sándor képviselő ur és a pénzügyminiszter ur előadásából értettük, az 1867-ki számadásra nézve még az alap sincs tisztába hozva, mely szerint ezen számadás vezetendő. Kérdés t. i., vajon csak az általános felhatalmazás alapján vezetendő-e ezen számadás, vagy pedig az 1867-ik évi előirányzat alapján, és ha az 1867-ki előirányzat alapján vezetendő a számadás, akkor kérdés, hogy a bécsi főszámvevőszék befolyása mennyiben jogosult? És e tekintetben csak azt csodálom, hogy számadásnak nevezetik a 328. szám alatti kimutatás akkor, midőn e házban kijelentett, hogy még az alap sincs tisztába hozva, mely szerint az 1867-ik évi számadás vezetendő. (*Helyeslés a bal oldalon. Igaz!*)

A mi az 1868-ik évi számadásokat illeti, igaz, hogy csak 24 fejezet mindössze, a mi a költségvetésben előfordul, és ezek mindegyikében nem történt túlkiadás: de ott, a hol történt, nem egy sommában történt a túlkiadás, hanem az egyes fejezet több czimében. Ezen túlkiadások tehát nem igazolhatók egy sommában, hanem igazolhatók csak mindazon egyes czimek alatt, a melyekben tétettek.

Azt hiszem ennél fogva, hogy sokkal több kérdés lesz, mely a héttagu bizottságnak figyelmét e tekintetben magára vonhatja, mint azt egyelőre lehetőnek vélik.

Megengedem, hogy az egyes miniszteriumoknak helyzete e tekintetben kedvezőbb, mert nekik bizonyos dotatiójuk van — és így a kérdés csak az, vajon kijöttek-e vele, vagy tulkiadást tettek? Sokkal nehezebb azonban a pénzügyminiszter helyzete, ki nem csak az állam kiadásairól, hanem jövedelmeiről is számolni tartozik.

Ezen jövedelmekre nézve nem elég csak összeegyeztetni azokat az előirányzattal, hanem azok valósága tisztába hozandó, azok elosztandók a külön évek közt, melyekhez tartoznak a jelen esetben az 1868, 1867 és 1866-ki évek között; ez pedig nehézséggel jár, főképen akkor, midőn, mint az 1867 s 1868-ik években történt, egy régi számviteli rendszerről egészen más, új számviteli rendszerre történik átmenetel.

A pénzügyminiszter maga is megemlítette, hogy vannak tételek, melyek az előirányzatba nem foglaltattak, mint a koronázási költségek,

országgyűlési költségek, sat. De vannak ezen felül még más tételek is, melyek az előirányzatban nem foglaltattak. Ilyen például a vasuti kölcsön, mely már Simonyi Ernő képviselő ur által is meg volt említve, és melyre nézve nem vagyunk oly helyzetben, melylyel dicsekedni lehetne, mert még e pillanatban sem tudjuk, hogy mennyi az, a mivel valósággal tartozunk. Ily tétel a salgó-tarjáni vasut, melyre nézve az 1868-ki XLIX-ik törvényzikk azt mondja, hogy ezen vasut az állam részére megvétetett, és így a megvétel mindenestre igazolva van; de arról, hogy e vételnek feltételei és módozatai számvitelesen tisztába hozva lennének, nekem legalább tudomásom nincs. Ilyen a vasut-kamatbiztosítási alap, melyre nézve az 1868-ki LI-ik törvényzikk azt rendeli, hogy a pénzügyminiszter ezen mostani országgyűlés folyama alatt adjon be törvényjavaslatot arról, hogy ilyen vasuti kamatbiztosítási alap létesíttessék, melyhez azután a tiszai pálya részvényei csatolandók lesznek; s ezen vasut-kamatbiztosítási alap már az 1868 sőt 1867-ik évi számadásokban is előfordul. Ilyenek még: a kincstári kölcsön, kincstári előlegek, idegen pénzek és másféle összegek, melyek nem teremhettek egyszerre az 1868-ki esztendőben az állampénztárban, hanem akár szenvedő, akár követelő alakban már előbb kellett létezniök, az 1867-ki esztendőben is és a 328-ki kimutatásban érintve nincsenek.

Mindezen összegeket tisztába hozni, minőségre, mennyiségre nézve megállapítani okvetlenül szükséges. Szükséges annyival inkább, mert, mint Simonyi Lajos barátom is megemlítette, ily nagyobb összegeknek különféle csoportosítása nagyobb-kisebb mérvű befolyást gyakorolhat a számadás végeredményére is.

Mindenekelőtt vizsgálat alá veendő tehát maga a könyvviteli és számviteli rendszer; s mint említém, ez épen az, mely legalább nézetem szerint okvetlenül megkívánja, hogy mindenekelőtt a számadások szakértő, független férfiak által vizsgáltassanak meg, s ez csak önálló, független állam-számvevőszék által történhetik meg. *(Helyeslés.)* Én nem veszem kétségbe, a mit Bánó József t. képviselő ur mondott, hogy t. i. a kiküldendő héttagu bizottságnak tagjai, ha hibát találnak a számadásban, azt bizonyára meg fogják a háznak mondani, lesz — hiszem — annyi bátorságuk, hogy ezt megtegyék; hanem a nélkül, hogy megsérteni akarnék valakit, kénytelen vagyok kifejezni azon nézetemet, hogy a kiküldendő szakférfiak nem levén, a képességgel nem bírandanak, mely szükséges arra, hogy a hibákat ott, a hol kell, föl is fedezzék. *(Helyeslés a bal, nyugtalanság a jobb oldalon.)*

Ez által pedig nem deprimálom a magyar

országgyűlésnek méltóságát más parlamentek irányában, mint Justh képviselő ur mondá, de nem is akarnám a magyar parlamentet más parlamentek fölé emelni, és azért követendőnek találok más parlamenteknek példáját, a hol mindig a zárszámadások előbb számvevőszék által vizsgáltatnak meg és azután jönnek a parlament vizsgálata alá. *(Közbeszólás jobb felől: Nincs számvevőszék!)*

Már most, tisztelt ház, bocsánatot kérek, de még néhány megjegyzésére tisztelt pénzügyminiszter urnak nyilatkoznom kell, a melyek közelebről rám vonatkoznak.

A pénzügyminiszter ur azt mondá, hogy 1868-ik esztendei október 2-án beadta az 1867-ik esztendőre szóló számadását, mellékleteivel együtt, és e fölött beadott különösen 13 mellékletet, és ezen 13 mellékletre nézve kérte a házat, hogy azok megtekinthetés végett az irodában tétessenek le. Én megtekintettem a jegyzőkönyveket. A kérdéses határozat, a melyből kitetszik, hogy a t. pénzügyminiszter ur az illető iratokat miképen adta be, következőkép hangzik. *(Halljuk! Olvassa):* „Lónyay Menyhért pénzügyminiszter bemutatja az 1867-ik évi államszámadást és az erre vonatkozó iratokat: kinyomatni, a ház tagjai közt kiosztatni rendeltetett, és tárgyalás és jelentéstétel végett az állandó pénzügyi bizottsághoz utasítottatott.“ Mindazok tehát, melyek mint számadás és mellékletei voltak beadva, a ház rendeletéből kinyomattak és a ház tagjai közt kiosztattak. Nem hiszem, hogy valamelyik a t. képviselő urak közül egyebet kapott volna, mint csupán a 328. számú kimutatást.

Mi történt az azon kívül bemutatott 13 melléklettel, részemről nem tudom; meglehet, hogy rövid ideig a ház irodájában voltak; de soká ott nem lehettek, mert a pénzügyminiszter ur azután 1868-ik évi október 9-én újra két csomagot adott át a pénzügyi bizottságnak, és azoknak egy részét szintén a ház irodájába letéttetni kérte, és e tekintetben reám is szives volt hivatkozni, mint ki a pénzügyi bizottságnak tagja voltam.

Erre nézve megjegyzem: először is, hogy nem tartom helyes eljárásnak azt, hogy midőn egy legsommásabb kivonatban szzrkesztett kimutatás kinyomatik és kiosztatik a ház tagjai között, azon kimutatások, melyek a kivonatoknak felvilágosítására szolgálhatnak, a nyilvánosság elől elvonatnak és csak a pénzügyi bizottsággal közöltetnek és a ház irodájába tétetnek le, mert mindaz, a mi az állam számadásaira vonatkozik, szükséges, hogy ismeretes legyen, nem csak a pénzügyi bizottságnak, hanem a háznak is minden tagja előtt. *(Helyeslés.)* Én őszintén megvallom, azon mellékleteket, melyek a ház irodá-

jába, mint állittatik, voltak letéve, nem láttam, nem néztem meg, azon egyszerű okból, mert a mult országgyűlés pénzügyi bizottsága ezen 328. szám alatti kimutatást soha nem tárgyalta, és nem emlékezem, hogy abban azon indítvány tétetett volna, hogy e kimutatás tárgyalás alá vétessék.

A mennyiben továbbá a miniszter ur szives volt e tekintetben az én jelenlétemre is hivatkozni, én köszönettel tartozom neki azért, hogy igazolta legközelebbi eljárásomat, melyre nézve úgy vélem, a ház több tagja balul ítél rólam, balul ítél meg t. i. a miatt, hogy a bankügyben kiküldött bizottságban a tagságot nem fogadtam el és ime, a pénzügyminiszter ur most maga igazolta, hogy mily nehéz egy oly kisebbségnek helyzete, mely az ily bizottságokban egészen más irányu többséggel áll szemben; a mi jó történik, az mind a többségnek érdeme, és ez természetes, mert a többség a döntő, a határozó; *(Helyeslés a bal oldalon)* a mi azonban nem tesz, a kisebbségnek rovatik fel *(Helyeslés a bal, ellenmondás a jobb oldalon.)* A midőn azonban pénzügyminiszter ur is ezt teszi, csak egyről feledkezett meg: és pedig, arról hogy pénzügyminiszter urnak az igen közönyös lehet, hogy mikép vélekedem én az említett 328-ik szám alatti kimutatásról, de az mindenesetre verdict és a 328-ik sz. a. kimutatásra nézve nem kedvező verdict, hogy ezen kimutatásokat a mult országgyűlési pénzügyi bizottság maga tárgyalhatónak nem vélte.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter: Hol mondta ezt a bizottság?

Ghyczy Kálmán: . . . legalább soha sem tárgyalta.

Most még csak két észrevételt vagyok bátor tenni.

Az egyik ismétlés, mert ugyanezen tárgyra már figyelmeztetett Tisza Kálmán t. barátom is, a dolog azonban oly fontos, hogy ismétlését nem tartom fölöslegesnek. A tisztelt pénzügyminiszter ur többször hivatkozott arra, hogy a mi a kimutatásokban netalán hiányzik, az pótolva van azon előadásai által, melyeket itt a házban több ízben tartott. E ház kebelében lehet szónoklatban elveket fejtegetni, lehet az államháztartásnak főirányát, főeredményeit rövidebben vagy hosszabban, a legnagyobb bőséggel is fejtegetni; de a mi a számadást illeti, az egészen más dolog; a számadásoknak rendesen készült, kellő mutatóványokkal ellátott, külön írott okmányoknak kell lenni; *(Helyeslés a bal oldalon)* és egyáltalában tiltakoznom kell részemről azon felfogás ellen, hogy a mi itt a házban a pénzügyminiszter ur által elmondatik, s itt a házban el is hangzik, az az ő számadásainak, vagy inkább a

miniszterium számadásainak kiegészítésül tekintessék.

A t. pénzügyminiszter ur megemlékezett tovább még azon néhány szóra is, melyeket a törvény szentsége iránti tisztelet szükségességéről egy alkalommal a házban mondani szerencsém volt. Miképen vélekedem azon törvények értelméről, melyekről most szó van, t. i. az 1848-ki III. és a 67-ki X. törvénycikkekről: már első felszólalásomban megemlítettem. Most csak azon meggyőződésemet ismétlem, hogy ezen törvényeknek betűszerinti értelmezése sem kedvező azon magyarázatnak, melyet azoknak pénzügyminiszter ur és több képviselő ur tulajdonítani méltóztattak. De ha megengedném is, hogy ezen törvényeknek betűszerinti értelmezése kedvező azon magyarázatnak, melyet annak pénzügyminiszter ur és több képviselő ur tulajdonítani akarnak: akkor is elmondhatnám a szent irás szavaival: „A szellem az, a mi életet, a betű megöl.”

Beszédemet azzal zárom be, miszerint, ismételve, megengedem, hogy azon adatokban, melyeket előterjesztettem, tévedhettem; de nem ismerem el azt, hogy ellenvetéseimnek jogosultsága kérdés alá vétethessék oly adatokból, melyek a házzal netalán még csak ezentul fognak közölni. Egyről pedig meg vagyok győződve, és szavaimról a kiküldendő héttagu bizottság, hitem szerint, meg fog emlékezni; meg vagyok t. i. győződve arról, hogy felette nehéznek fogja találni ezen héttagu bizottság azon számadásoknak megvizsgálását, melyeknek egyikét, a 68-ik a mostani pénzügyi bizottság, a másikat, a 67-ik a mult országgyűlési pénzügyi bizottság, melyeknek mindegyike tulnyomólag miniszteriális párt-hoz tartozó tagokból állott, bizottságilag tárgyalhatóknak nem találta.

Egyébiránt továbbá is kérem a t. házat, méltóztassék indítványomat elfogadni. *(Éljenzés bal felől.)*

Kautz Gyula előadó: T. ház! A discussió elején nem tartottam időszerűnek és szükségesnek, hogy előadói szólásjogommal élve, e tárgyban különösen felszólaljak; most azonban a vita befejeztével engedje meg a tisztelt képviselőház, hogy ugyanazon szólásjogomnak alapján én is egy pár igen rövid megjegyzéssel a kérdés tisztázásához tehetségem szerint hozzájárulhassak. *(Halljuk!)* Megjegyzem egyébiránt, hogy a meglehetősen kimerített pro és contra tovább szövésébe bocsátkozni nem fogok, s csak az általam képviselt pénzügyi bizottság álláspontja és felfogásának tüzetesebb felvilágosítására emelem szavamat.

E tekintetben először is tisztelnék és kötelességemnek tartom, egész nyomatékkal hang-

sulyozni és constatirozni azt, hogy a pénzügyi bizottság — valamint ezt minapi beszédében Komárom városa nagyérdemű képviselője Ghyczy Kálmán ur szintén constatálta — a zárszámadások felett folytatott tanácskozásaiban és tárgyalásaiban, nemkülönben az előttünk fekvő votum feltevésében, a pénzügyminiszter ur financiális ügyvitele tekintetében bizalmatlanság vagy gyanakodás által nem vezéreltetett, (*Helyeslés a bal oldalon*) és hogy e szerint mindazok, kik e tekintetben azt hiszik, hogy bennünket e votum föltevésében a miniszter ur általunk igen tisztelt személye iránt csakugyan bizalmatlanság vagy gyanakodás vezérelt volna, a pénzügyi bizottság eljárását és kiindulását félreértették vagy félremagyarázták. (*Helyeslés bal felől.*)

De evvel kapcsolatban bátor vagyok a mélyen t. ház figyelmét arra is felhívni, hogy a pénzügyi bizottság magatartásának indokolásához, azokon kívül, melyeket az általam feltett jelentésben kifejtettem, még a következőket hozzácsatoljam. A pénzügyi bizottság a mélyen tisztelt képviselőháztól nyert azon nemes megbízásának, hogy az 1868-ki zárszámadás felett véleményes jelentést terjesszen a ház elé, a szakérdek szigorú követeléseit tartván irányadóul, oly széles értelmet, mely szerint az állandó pénzügyi bizottság az 1868-ki zárszámadásnak materiális megvizsgálásába is bocsátkozzék, nem vélt tulajdonítandónak, és azért csak e megvizsgálás módja és előfeltétele iránt, különös utalással az általa is okvetlen szükségesnek tartott függetlenül és önállóan szervezendő legfőbb államszámvevőszék mielőbbi életbe léptetésére, mondta el nézeteit, fejtette ki tiszteletteljes véleményét.

Midőn e két ténynek egyszerű constatalására igénytelen szavamat felemelném, engedje meg a t. ház még megjegyeznem, hogy az állandó pénzügyi bizottság eljárása és magatartása által sem azon neheztelésekre, melyekkel a jobb oldal némely szónokainál találkozott, sem azon dicséretre, melylyel a bal oldal részéről elhalmoztatott, magát érdemessé nem tette: (*Tetszés*) mert mindaz, a mit tett és a mint tette, nem volt más mint egyszerű, nem infallibilis, de legjobb hizsemű kötelességteljesítés. (*Általános tetszés.*)

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter: T. ház! (*Halljuk! halljuk!*) Ha valaki végig hallgatta vagy végig olvasta mindazon beszédeket, melyek öt hosszú nap alatt az államzárszámadások vizsgálata fölött az ellenzék által mondattak: lehetetlen lesz fel nem ismerie azt, hogy az ellenzék kevesebbet akar, mint a jobb oldal. Sok mondatott arról, mennyire szükséges, mennyire nélkülözhetlen a beadott államszámadások szigorú, részletes és szakértő vizsgálata;

— mutasson fel bárki egy nyilatkozatot a jobb oldalról, mely ugyanezt ne akarja; sőt magam a kormány részéről egyenesen ezt kívánom, ezt óhajtom, ezt akarom, sőt követelem. (*Helyeslés.*) A részletes vizsgálat teljesítésére legalkalmasabbnak mondják a felállítandó államszámvevőszéket: ezt állítja a pénzügyi bizottság, ezt állítja az ellenzék, ezt állítja Justh képviselő ur indítványa, ebbe belenyugszik a miniszterium is. Miben áll tehát a két nézet közt az eltérő különbség? (*Halljuk!*) Abban, hogy a jobb oldal ezzel nem éri be; de — mert világos és határozott törvények rendelik — hogy a beadott államszámadások fölött még az év folytán kell határozni, és miután, ha a törvény nem is rendelné ezt, az országgyűlésnek egyik sarkalatos joga és kötelessége, magának meggyőződést szerezni arról, mikép teljesítettet a törvénynek az államháztartásra vonatkozó rendelete — fentartva a netalán földeritendő számtani hibák feletti későbbi határozást — meg kívánja vizsgáltatni a számadásokban kimutatott eredményeket és ezen vizsgálat alapján határozni a fölött: vajon megmaradt-e a miniszterium az államháztartásra nézve az eléje szabott korlátok között?

Többet akar tehát a jobb oldal, mint az ellenzék. (*Derűltég.*)

Sajátszerű álláspont, melyre lépnie annyival kevésbbé lett volna szabad, mert a törvény ellenkezőt rendel, mert az államháztartás feletti alkotmányos ellenőrzést több hónapra elhalasztja, sőt, ha a beszédekben mondottakat figyelembe vesszük, egy még csak ezután alakítandó államszámvevőszék javára kész lenne lemondani a számadás felülvizsgálati jogáról, mit ép az 1848. III. törvényczikk 37-ik §-a és az 1867-ki X. törvényczikk egyenesen és kizárólag az országgyűlésnek tart fen; s hogy az ellenzék ezen véleményét indokolja, három főérvet hoz fel. Az egyik volt; hogy ily vizsgálatra a képviselőház nem is képes; ezért használtattak mindazon kifejezések a hét bátor férfiúnál, szegénységi bizonyítványt kellett a háznak adni, hogy minden vizsgálati teendő az arra egyedül alkalmas, még meg sem született államszámvevőszékre ruháztassék. A másik indok, melyet a vizsgálat elhalasztására használtak: oly színben akarták feltüntetni, illetőleg ráfogni a miniszterium által beterjesztett számadásokra, hogy azok megvizsgálathatlanok, alaptalanok; s az 1867-kieknek létezését Tisza képviselő ur egyenesen megtagadta, Ghyczy képviselő ur pedig megvonta tőlük még azt is, hogy azok számadások volnának. A harmadik indok pedig az volt: hogy a beterjesztett számadások nyomán, az eredményekre vonatkozó vizsgálat, melyet Justh tisztelt barátom indítványa a törvényekre hivatkozva a tör-

vények értelmében javaslatba hoz, már az idő rövidsége végett is teljesíthetetlen.

Miután leginkább ezen három indok hozott fel, szabad legyen azokra egyenként megtenni észrevételeimet.

A mi az első indokot illeti, miszerint a számadások vizsgálatát a képviselőház teljesíteni nem képes, azt a felállítandó államszámvívőszékre kell bízni, tehát egyik sarkalatos alkotmányos jogról le kell mondani egy, a miniszteriumtól független és még ezután rendszeresítendő hatóság javára: erre azt válaszolom, hogy ezen jogáról a ház soha semmi körülmények közt és senki javára le nem mondhat. Most, miután az 1868-ik évben egy oly hatóság ellenőrizte a számvitelt és állította össze a zárszámadást, mely a pénzügyminiszteriumba volt beosztva, s ennél fogva attól bizonyos függésben lehetett, indokoltnak tartom magam is, hogy az 1868-ki államszámadásoknak számtani átvizsgálását, még pedig oly értelemben, mint azt Justh t. barátom javallá, természetesen és szükségesnek látom t. i. „a számadás számtani vizsgálatát, azok egyes tételeinek utánszámítását, s az eredeti okmányokba való betekintést;“ de ha mindazon teendőket, melyeket most a főkönyvelési osztály végez, jövőre a legfőbb számvívőszék, vagy bármint nevezük a felállítandó államszámvívőszék, végzendi, tehát az egyes miniszteriumok utalványozása alapján, a miniszteriumok számvívőségei által beküldött száz meg ezer részletes számadást egy egészbe összeállítandja, és azon kimutatást elkészítendi, melyet zárszámadásnak neveznek, tehát, ha majd ezen teendőket egy, a miniszteriumtól ugyan független, de felelős hatóság gyakorolandja: az országgyűlésnek, illetőleg a képviselőháznak mégis mindig meglesz azon feladata, egy különös bizottmánya által a zárszámadásokat szigorú vizsgálat tárgyává tenni. Az alkotmányos joggyakorlat kellő fel nem ismerésének tartom tehát, ha valaki azt hiszi, hogy az államszámvívőszék felállítása által az állami zárszámadások vizsgálatának terhe és kötelezettsége alól a képviselőház szabadulhat. Igaz, nem csupa szakemberekből áll a ház; de oly nehéz-e a számvizsgálattal összekötött, pusztán mechanicus munka teljesítésére értelmes emberek vezetése alatt szakembereket, ügyes, tapasztalt, jártas és független szakembereket használni? meg vagyok arról győződve, hogy Pesten egy nap alatt összehívhatott volna a vizsgáló bizottmány a nagyobb pénzügyintézetektől annyi könyvvezetőt, hogy azok a bizottmány előtt és annak vezetése alatt a mechanicus vizsgálat megtételét kellő szigorral és függetlenül rövid időn elvégezhetnék volna, akképen, hogy teljes megnyugvással adhatott volna a bizottság véleményét, még számtani tekintetben

is. Nézetem szerint ez lett volna legegyszerűbb módja a múlt két évi államszámadás számtani vizsgálatának; azonban, miután a pénzügyi bizottság a vizsgálatot a számvívőszékre kívánta bízni, én ahhoz is szívesen járultam. Ezen kívánat célja, meglehet, az volt, hogy a számvívőszék mielőbbi felállítása ez által is előmozdítottassék, a mire ugyan semmi szükség nincsen, miután, ha valaki, bizonyára én óhajtom mindenekelőtt ennek felállítását: mert ez által oly felelősségtől szabadulok meg, mely eddig gyakran a többi miniszteriumokért is én reám háromlott.

Nézetem szerint, a felhozott indokok közül arra nézve, hogy a ház bizottmányilag nem képes az államszámadást vizsgálni, egy sem áll. Ezen jogáról és köteletségéről jövőre az államszámvívőszék felállítása után sem mondhat le, mert oly széles értelemben vett vizsgálattal, mint azt az ellenzék kívánja, mely több mint számtani vizsgálat, létező és élő törvény ellenére, még az 1867. és 1868-ki államszámadásokra nézve sem lehetne a felállítandó államszámvívőszéket határozat által megbízni, a nélkül, hogy e határozat törvényt ne sértene.

Csodálom, hogy épen Ghyczy képviselő ur, ki annyira szeret a törvénynek még betűjéhez is ragaszkodni, most ily kevésbe vesz egy élő sarkalatos törvényt. (*Derűtség jobb felől.*) Ő t. i. határozati javaslatában azt mondja: „a zárszámadások az államszámvívőszéknek megvizsgálás végett átadassanak s jelentésével ellátva, azután országgyűlési tárgyalás alá vétessenek,“ — holott az 1848: III. törvénycikk 37. §-a „a kezelt jövedelmekről számadást országgyűlési megvizsgálásra, s illetőleg jóváhagyásra tartja fel.“

Ellenben Justh József t. barátom indítványa csupán a számtani vizsgálatot kívánja a számvívőszékre bízni, mi a törvényt nem ellenkezik.

Ha Ghyczy képviselő ur annyira tiszteli a törvényt, nem határozatot, de törvényjavaslatot kellett volna neki előterjesztenie, körülbelül a következő czim alatt és szerkezettel: „Törvényjavaslat az 1848: III. törvénycikk 37. §-ának módosításáról.“

„Az 1848: III. törvénycikk 37. §-a oda módosítottatik, hogy az 1867. és 1868-ik évi zárszámadások a felállítandó államszámvívőszéknek adassanak át megvizsgálás végett, s jelentésével ellátva, azután országgyűlési tárgyalás alá vétessenek“ stb.

Hoffmann Pál: A törvénynek nem lehet visszaható ereje.

Lónyay Menyhért pénzügyminiszter: Igen helyes megjegyzés, hogy semmi körülmény között újabb törvény visszaható erővel nem bír, és ámbár törvényes formájú lenne ezen,

Ghyczy által indítványba hozható törvény, az mindamellet a képviselőházat a törvény által egyenesen megrendelt vizsgálat megtétele alól, nézetem szerint, fel nem menthetné. (*Helyeslés a jobb oldalon.*)

Ugy hiszem tehát, hogy miután először kimutattam azt, hogy a képviselőháznak törvényes kötelességét teljesítenie lehet, sőt még ezen törvényes kötelesség teljesítése alól újabb törvény által nem is lenne felmenthető; miután kimutattam azt, hogy a részletes számtani vizsgálatot ezen oldal és Justh József képviselő ur javaslata is a felállítandó állami számvevőszékre kívánja bizni, és kimutattam azt is, hogy még azon agályok és észrevételek, a melyeket Ghyczy képviselő mai beszédében felhozott, — hogy t. i. nem elégséges az 1868 : XXVIII. törvényezikben foglalt tételek megvizsgálása, hanem vannak még más dolgok mint a vasuti költsön, a salgó-tarjáni vasut megvétele, a vasuti kamatbiztosítási alap — sem alaposak, a mennyiben mindezen tételek a zárszámadásban és annak részleteiben föltalálhatók, különösen használva azon módot, a melyet megemlíteni bátor voltam, hogy t. i. vegegyen magához a bizottság szakértő számvevőket: úgy hiszem, azt mondani a képviselőházzal, hogy ily vizsgálat megtételére nem bir elég képességgel, már azért sem lehet, mert akkor is, ha az államszámvevőszék felállítatik, a számadások megvizsgálása elkerülhetlen kötelessége lesz a háznak. (*Helyeslés a jobb oldalon.*)

A második indok, melyet fölhoztak, volt: a beterjesztett két évi számadások. Majd később fogom Ghyczy képviselő ur ez iránti kifejezéseit elemezni; annyi bizonyos, hogy az ellenzék ezen számadásoktól még azt is meg akarja tagadni, hogy ezek számadások volnának.

Sokat hallottam mondani, hogy a kimutatás nem számadás: meg kell tehát magyaráznom, miért neveztem az 1867-ki számadást kimutatásnak. Kimutatása volt ez a bécsi legfőbb számvevőszék által ellenőrzött 1867-ik évi összes bevételeknek és kiadásoknak, a részletekre nézve a háznak 1868-ik évi október 2-án benyújtott 13 melléklettel együtt. A ki azt mondja, hogy ez nem számadás, attól azt kérdem: mondja meg nekem, mi a számadás? Mással alig fog felelhetni, mint: a bevételek és kiadások kimutatása; s miután az általam benyújtott számadás sem volt más, azt számadásnak ismerje el.

Megmondom, mi hozta a tisztelt urakat tévedésbe. Kezelési kimutatásnak (Gebahrungs-Ausweis) hívják számtani nyelven azon kimutatást, melyet az államszámadást ellenőrző és kezelő hatóságuk, az egyes külön utalványozási joggal fölruházott hatóságok számvevősegeinek száz és ezer számadásából negyedévenként a va-

lóságos bevételekről és kiadásokról összeállítani szoktak; tehát kimutatják a kezelés eredményeit, tekintet nélkül arra, hogy a folyó vagy múlt évi költségvetés terhére vagy javára történtek-e a kiadások vagy bevételek?

A zárszámadás sem más, mint kimutatás; de már nem a kezelésnek kimutatása, hanem kimutatása azon évi államháztartásnak, melynél már elkülönítve fordulnak elő az előbbi év hitelessége történt fizetések, valamint a jövő évben a számadási év javára vagy terhére előfordult fizetések; de ép úgy kimutatás a zárszámadás is, mint a kezelési kimutatás.

Ezen különbség figyelembe nem vételéből származott azon tévedés és félremagyarázás, mely által annak fontosságát leszállítani kívánták. Egyébiránt elkészült, s én a múlt szombaton be is terjesztém a t. háznak a bécsi legfőbb számvevőszék által egybeállított 1867-ik évi zárszámadást, melyet csak a jelen évben szeptember vége felé kaptam meg.

Az ellenzék nem jogosan, nem helyesen nevezte az 1867-ik évi kimutatásokat alapnélkülieknek; sőt — miután azok a bécsi legfőbb számvevőszék munkája szerint készültek, mely a magyar miniszteriumtól független, önálló és szakértő hatóság volt — alaptalan e tekintetben minden, a miniszterium befolyására nézve fölhozott gyanúsítás. Nem áll tehát, mintha nem volna alapos, ellenőrzött és így megvizsgálható számadás az 1867-ik évről. (*Helyeslés jobb felől.*)

Ez alkalommal engedje meg a t. képviselőház, hogy a Ghyczy képviselő ur mai beszédében előforduló egy állításra megtegyem észrevételeimet. (*Halljuk!*)

A t. képviselő ur indokolásának egész mérvét annak kimutatására irányozta, hogy az általam október 2-án beadott kimutatást és annak minden mellékletét értékökben lehetőleg leszállítsa, mely alkalommal kiemelte azon súlyos és terhes föladatot, a melynek ő, mint a kisebbség képviselője, a pénzügyi bizottságban ki van téve.

Erre nézve, miután már két esztendeje, hogy részt veszek a pénzügyi bizottság tárgyalásaiban, azt merem állítani — és ez a pénzügyi bizottságnak csak dicséretére szolgálhat és az érdekes képviselő ur fenébbi állítását csak gyengítheti — hogy minden törvényjavaslat vagy költségvetés tárgyalása alkalmával az egész pénzügyi bizottságnak alig volt tagja, kinek véleménye a bizottságban annyira nyomatókkal birt volna, mint épen az érdekes képviselő — és általában a pénzügyi bizottságnak azon szemrehányást nem lehet tenni, hogy ott, a hol az ország jövedelmeinek megállapításáról és kezeléséről volt szó, azt pártkérdés gyanánt tárgyalta volna. (*Helyeslés.*)

Sőt utalok az első ízben beadott törvényjavaslatokra, melyeknél nyomról nyomra képes vagyok kimutatni, hogy a pénzügyi bizottságnak egy tagja sem volt, ki az azon törvények iránti javaslatok tételénél annyi tényleges befolyást gyakorolt volna magára a szerkezetre és a lényegnek megváltoztatására, mint épen a képviselő ur. *(Fölkiáltás bal felől: Éljen Ghyczy!)* Nem sajnálandó tehát azon állás, melyet Ghyczy képviselő ur a pénzügyi bizottságban elfoglalt, annyival kevésbé, miután a bizottságban működése által csak az ország javát és a pénzügyek czélszerű eredményét kívánta előmozdítani, és így sajnálkozás nyilvánítására oka épen nem volt. *(Helyeslés a jobb oldalon.)*

Tehát a t. képviselő ur, ámbár a pénzügyi bizottságnak buzgó tagja volt, ámbár, mint mondá, annak jegyzőkönyveit átvizsgálta: azon merész állítást, hogy a pénzügyi bizottság nem lett volna megbízva az 1867-ki kezelési kimutatást a mellékletekkel megvizsgálni és az iránt a háznak véleményét adni, bebizonyítani képes nem lehet.

Az érdeemes képviselő ur, ha jól emlékszem, azt mondá, hogy igaz, miszerint a pénzügyi bizottságnál voltak ezen iratok, melyeket egyéb-iránt nem látott; hanem, miután a pénzügyi bizottság azokat nem tárgyalta, ezzel kárhoztató verdict-et mondott azok fölött. Különös logika, oly valami fölött verdict-et mondani, a mit nem is látott. Ezen következtetést vonni bizonyára nem lehet. *(Helyeslés jobb felől.)* Sőt nem is helyesen idézte az érdeemes képviselő ur a pénzügyi bizottságnak a ház által adott megbízását. Mielőtt azonban az iránt a körülményeket elősorolnám, szükségesnek tartom megjegyezni, hogy a tiszt. képviselő ur állításom gyengítésére már előre egy, a parlamentális szokásokkal nem egészen megegyező állítást hozott elő. Azt mondta ugyanis: minek beszél a pénzügyminiszter pénzügyi dolgokról, legjobb volna a pénzügyi dolgokról írásbeli előterjesztéseket tenni: mert a mi a házban mondatik, az, ugy szólván, nem kötelező, és súlyllyal nem bír. Azt hiszem, ha az angol parlament legfényesebb mozzanataira hivatkozunk, hivatkozhatom én is arra, hogy ott a pénzügyi előterjesztések, melyek rendesen mindig szóval adatnak elő, képezik, ugy szólván, az összes pénzügyi tárgyalások alapját. Egyébiránt hivatkozom arra is, hogy valahányszor egy írásbeli előterjesztésre volt szükség, még a részletenkinti indokolást is mindig írásban adtam be. Egyebek közt tanúsága ennek az, hogy az 1870. költségvetésre nézve a pénzügyminiszteriumot illető minden, az előbbtől eltérő költségvetési tételt a pénzügyi bizottságban nyomtatott előterjesztés által külön indokoltam. Tehát azon ér-

telmezést, mely szerint a házban mondottak kellő súlyllyal nem bírnak, elfogadni annál kevésbé volnék hajlandó, mert a parlamentális rendszernek főerejét és alapját épen az képezi, hogy teljes nyilvánosságban az egész ország előtt tételnek a nyilatkozatok, a mi fontosabb, mint-ha azok csak egyes irományokban bujtattatnának el, melyeket talán sokan nem is látnak. *(Élénk tetszésnyilvánítások jobb felől.)*

Egyébiránt, mert súlyos vádat indított ellenem, és mert verdictről szól, engedje meg a t. ház, hogy fölolvassam: mit mondottam akkor, és mi áll az országgyűlési naplóban? *(Halljuk! Olvassa.)* „Hasonló kimutatásokat — t. i. azon kívül, a mi kinyomatott — van szerencsém bemutatni az 1866-ki évről összesen 13 darab kimutatást, azon kéréssel, hogy azokat a t. ház a pénzügyi bizottsághoz azon czélből méltóztassék áttenni, hogy magának meggyőződést szerezzen arról, miszerint az általam bemutatott összeállítások, melyek az alkotmányos fogalmak szerint már egyes miniszteriumonkint vannak szerkesztve — tehát az állami főszámvevőszék kimutatásaitól eltérőleg annyiban, mennyiben miniszteriumonkint osztattak fel, mig ott kancelláriák szerint fordulnak elő — megegyeznek a legfőbb számszéknek most bemutatott kimutatásaival.“ Ugyancsak akkor nap kértem: „És épen ezen kimutatások eredményeit teszem le a t. ház asztalára, azon kéréssel, hogy az általam most elősorolt számadásokat és előterjesztett kimutatásokat, melyek miniszteriumokkint vannak egybeállítva, a pénzügyi bizottság összevesse, és azok valódiságáról magának meggyőződést szerezzen.“ Az elnök pedig ekként mondá ki a végzést: „A beadványok a tizenötös pénzügyi bizottsághoz tételnek át, azon utasítással, melyet a pénzügyminiszter kért.“

Tehát azt állítani, hogy ezen iratok nem tárgyalatása azok tartalmára nézve kárhoztató verdictet foglal magában, épen nem lehet. A tárgyalás valóban azon okból maradt el, mert mindig tekintetbe kell venni azon körülményeket, melyek közt a pénzügyi bizottság akkor tanácskozott. Tanácskozása tárgyát képezték ugyanis az összes adótörvényekre vonatkozó törvényjavaslatok és az első államköltségvetés. Tehát az idő nem engedte meg ezen iratok tárgyalását.

A képviselő ur azon állítása ellen, hogy a pénzügyi bizottság verdictet mondott volna ki, és hogy ezen iratokat haszontalanoknak tartotta volna, maga a jegyzőkönyv szól, melyet már említettem, és melyben a jelen voltak közt a képviselő ur nevét is olvasom. A jegyzőkönyvben t. i. elő van sorolva, mit mindent adtam be, és ez után az mondatik: „Mindkét iratesomag átté-
tetik a bizottsági jegyzőhöz, hogy azokat az or-

szágyülési irodában tegye le — tehát nem én tettem le — hol azok a bizottsági tagok rendelkezésére lesznek tanulmányozás végett.“ Tehát tanulmányozás végett tétettek le azon iratok: azt pedig, mi tanulmányozás végett tétetik le, kárhóztató verdictnek keresztelni bizonyára nem lehet. *(Élénk helyeslés jobb oldalon.)*

Ne tekintsék önök uraim az 1868-ki zárszámadást oly kicsinylőleg, ne vádolják alap nélkül a magyar miniszteriumot azzal, hogy nem igyekezett a legnagyobb pontossággal és lelkiismeretességgel vezetni a számadásokat, s mert annyi indokolatlan dolgot, csupa merő begyőzhetetlen állításokat hoztak fel ellene, — engedjék meg, hogy szóljak arról: mikép járt el e tekintetben a miniszterium. *(Halljuk!)*

Még az 1867-ik év folytán meg kellett tenni minden intézkedést az iránt, hogy az 1868-dik év január 1-jétől fogva az addig Bécsben központosított számvitelből a magyar koronát illető minden bevétel és kiadás kiválasztatván, egy külön felállítandó államfőkönnyvelési osztálynál özpontosítottassék. A vita folytán vádként hallottam említeni, hogy: miért nem terjeszté elő a miniszterium az államszámvitel ellenőrzésére nézve felállítandó államszámvevőség tervezetét még az 1867-ik év folytán? Mindenki, a ki igazságos akar lenni, és nem felejtí, mily fontos és nagy horderejű közjogi kérdésekkel foglalkozott akkor az országgyűlés, be fogja látni, hogy ily törvényjavaslatnak előterjesztése időszerű nem lett volna: mert az országgyűlés azt a nélkül sem tárgyalhatta volna; de azonkívül előbb szükséges volt saját tapasztalásomból meggyőződni: minő elszámolási rendszer volna leginkább alkalmazható a magyarországi viszonyokra? Már szombaton előadtam, és most ismét megemlítem, hogy 1867 vége felé a miniszterium megtette a szükséges intézkedéseket egy önálló magyar állam főkönnyvelési osztálynak felállítása iránt, és hogy ő felsége addig is, míg a törvényhozás ezen tárgy felett véglegesen intézkednék, a miniszterium által tett felterjesztés folytán 1867. évi deczember 3-án kelt legfelsőbb elhatározásával az új számviteli intézkedéseket egyelőre jóváhagyta, minek alapján az állam-főkönnyvelési osztály fel is állított, melynek feladatául tűzetett ki: az állam összes bevételeit s kiadásait, és az államvagyon kezelési fejlődését s állapotát havi időközökben özpontosítva visszatükrözni és az elszámolási eljárást ellenőrizni. Ugyanekkor felállított a három országos államszámvevőség helyett minden egyes miniszteriumnál egy külön miniszteri számvevőség, s megállapítottak azon elvek, melyek szerint minden egyes miniszter saját hatáskörében teendi az utalványozásokat, és melyek

szerint azokat az államfőkönnyvelési osztály özpontosítva ellenőrzi.

Hogy már ekkor a későbbi törvényhozási intézkedéseknek fentartása mellett a miniszterium minden tekintetben igyekezett megfelelni az ellenőrzésnek, tanusítja az utasítás azon szakasza, mely a miniszteri utalványozások ellenőrzését s nyilvántartását tárgyalja, jelesül a 2. §-nak a) d) e) f) pontja, mely szerint feladata ezen főkönnyvelési osztálynak a legfőbb számviteli ellenőrzés, a miniszteriumi számvevőségek ügyvitelének időközi megvizsgálása, az összes állami s pénztárak nyilvántartása. Kimondatott továbbá, a 12. §-ban, hogy a könyvelés a kettős könyvelési rendszer elvei szerint eszközöltetik, melynek folytán minden számviteli hiba azonnal fölismerhető; a könyvek pedig a 7-ik §. szerint akkép rendeztettek be, hogy a számlák utalványozási oldalán a miniszteriumi számvevőségek és pénzügyi felügyelőségek részéről időnkint beküldendő utalványozási és beszüntetési jegyzék alapján kizárólag csak oly kiadások utalványozása és beszüntetése könyveztetik, melyek tárgyai a magyar államköltségvetésnek és számadásnak.

Végre, hogy bebizonyítsam, hogy ezen könyvelési osztálynak eljárására nézve minő részletes ellenőrző utasítások adattak, csak még a 16-ik §-t idézem, mely szerint „a számviteli okmányok nem csak szám szerint, hanem leginkább arra nézve vizsgálatnak meg, vajon a kincstári vagyon és jövedelmek kezelése, úgy a kiadási hitelnek felhasználása körül történt intézkedések megfelelnek-e a hazai törvényeknek és a fenálló szabályrendeleteknek stb.“

Megtette tehát a miniszterium önként és addig is, míg a törvényhozás intézkednék, mindazt, a mi szükséges volt arra, hogy az 1868-ik évben már a megállapított költségvetés alapján járjanak el az egyes miniszteriumok számvevőségei, és minden tétel a törvény értelmében ellenőriztessék.

Ezen szabályokat, midőn 1868-ban az első államköltségvetést benyújtottam, a t. ház asztalára letettem, melyek a képviselőházban felolvastattak és kérésemre a pénzügyi bizottsághoz véleményadás végett át is tétettek.

A t. háznak tudomásával volt tehát azon ellenőrzési szabály, melyet a miniszterium felállított, és ezen módon készült az 1868-ik évi zárszámadás. Ámbár megengedem, hogy minden organisatió nehézséggel jár, s kivált, a hol egészen újat, mi eddig nem létezett, teremteni kell, az kifogástalan és tökéletes nem lehet: mindamelllett teljes megnyugvással el merem mondani, hogy az 1868-ki államszámadások rendesen készültek, és minden egyes tétel kellőleg nyilván tartatott.

Ennélfogva alaptalan mindazon állítás, mely az 1868-ik évi számadások vitelére nézve az ellenzék által felhozott, s mindaz, ki a fenebb mondottakban kételkedik, vagy azt tanusítja, hogy a zárszámadások eddig kinyomatott részét kellő figyelemre nem méltatta, vagy azt felfogni képes nem volt; sőt megjegyzem, hogy ámbár azon nagyfontosságú tárgyakat tekintetbe véve, melyek a múlt országgyűlés által végeztettek, ha igazságosak akarunk lenni, be kell vallanunk, hogy az államszámvevőszékről szóló törvény hozatalára lehetett kilátás: mindamellet az 1868-ik év végével az iránti törvényjavaslatomat a háznak benyújtottam, s az a pénzügyi bizottsághoz is lett utasítva. Azonban, miután a pénzügyi bizottság az adók törvényesítésével és az államköltségvetés megállapításával volt folyvást elfoglalva, ezen törvényjavaslat nem is tárgyalatott.

Egyébiránt, hogy miért nem hozhatott az 1868-ki országgyűlés ez iránt törvényt, és miért nem hozattatott sok más igen fontos és lényeges tárgy felett törvény? arra majd a történelem fog egykor választ adni, mely ki fogja mutatni, hogy a múlt két évi törvényhozás tevékenységének mérsékelt sikerét részben épen az ellenzék által földezett kérdéseknek gyakran hosszú vitatása okozá, minek a jelen 6 napot igénybe vett vita is némi bizonyosságul szolgál. *(Helyeslés a jobb oldalon. Nyugtalanág bal felől.)*

Az ellenzék által fölhozott harmadik indok volt, hogy a kiküldendő bizottságra oly nagy legyőzhetetlen munka vár, hogy azt rövid idő alatt teljesíteni nem is képes. Még a szombati fölszólalásom alkalmával elmondám mindazt, mi annak bizonyítására szolgált, hogy ha, mint azt Justh t. barátom határozati javaslata tartalmazza, a számtani vizsgálat utólagosan az államszámvevőszékre fog bízani, a kiküldendő bizottság a két évi államkezelésről, tekintettel az 1867-ki márczius 2-án hozott országos határozatra, és az 1868-ki XXVIII-ik törvényezikre, véleményes jelentését rövid idő alatt annyival inkább beterjesztheti, miután a miniszterium az 1867-ik évre széles körű meghatalmazással volt ellátva, az 1868-ki XXVIII. törvényezikk pedig minden miniszteriumnak saját költségvetésére nézve mind a rendes, mind a rendkívüli kiadásoknál korlátlan átruházási jogot adott; az is hozatott föl, hogy azon kérdéseket, melyekre a bizottságnak véleményt adnia kell, én tettem föl. Csalódik. Nem én, de azon országos határozat és törvény állapítja meg, melynek hozatalához — ha nem csalódom — saját szavazatával ő is hozzájárult; de ha ez nem is így volna, azt megtartani ő is köteles, és nem akarhatja az akkor adott meghatalmazást most utólag visszavonni. *(Helyeslés jobb felől.)*

Ugy hiszem, ezekben megmutattam, hogy az ellenzék mind három főindoka súlylyal nem bír. Most még, a t. ház engedelmével, az ellenzék két vezérének némely állítására kívánok válaszolni. *(Halljuk!)*

Ghyczy Kálmán beszédében — nyíltan kimondom — igazságtalan itéletet hozott a miniszterium fölött, és korán se higye, hogy mindazon szép szavak, melyeket több helyütt használt, s melyeket ma is ismételt — mint: „a pénzügyi bizottság jelentése nem bizalmatlanságon alapult“ — „legkisebb kétsége sincs, hogy úgy a pénzügyminiszter, mint a többi miniszterek által hiven kezeltetett az államvagyon“ — ne higye, hogy ezen és hasonló frázisokkal jóvá tenni képes legyen azon gyanút, melyet beszédének egész folyama a miniszteriumra halmoz.

Azt mondja: „A bemutatott számadások figyelembe nem vehetők, haszontalan irományok;“ *(Ugy van! bal felől. Halljuk!)* a miniszteriumot 51 millió hováfordításának eltitkolásával vádolja; — „a ház, ha a számadásokat megvizsgálná, gúny tárgyává tenné ki magát;“ — „a mérlegben ideális tételek foglaltatnak,“ — „az egyes tételek nem helyesen és nem a valóság szerint vezettettek át.“ — Mindezen állításnak súlya bizonyára nem igen alkalmas arra, hogy a fenebb idézett jó indulatu nyilatkozatok őszintesége iránti hitet megerősíthetnék.

Ily vádak ellenében valóban áll az, mit a vita alkalmával egy képviselő mondott, — és helyesen mondotta — : „Hisz, ha mindaz áll, a mit Ghyczy képviselő ur beszédében mondott, akkor nem ily contestatiókkal kellett volna beszédét bezárnia, hanem azzal, hogy a miniszterium ezen eljárásaért egyenesen vád alá helyezettessék.“ *(Élénk helyeslés a jobb oldalon.)*

Miután a képviselő ur ily módon lépett föl a miniszterium ellenében, engedje meg, hogy én is egészen nyíltan szóljak számításairól, melyekre nézve, úgy hiszem, sikerülend bebizonyítanom, hogy minden általa idézett szám és feltevés alaptalan.

Mielőtt ennek bizonyítására átmennék, kimondom átalában, hogy minő benyomást tett reám képviselő ur beszéde. Ő valószínűnek tartja, hogy a számoknak mesterséges combinációjában és csoportosításában van a hiba; ezen csoportosítás történt, saját szavai szerint, azon czélből, hogy a miniszterium kimutassa, hogy kormányzata alatt mennyivel szaporodott az állam értéke és mennyi megtakarítás történt; tehát egyenesen azon szándékkal vádol, hogy mesterséges, tehát nem való számok gruppirozását készítette a miniszterium. Mi czélből? Azon czélből, mint Ghyczy ur mondja, hogy kimutassa azt, miszerint az alkotmányos kormányzat első két évében az

ország pénzügye, és így hitele megerősödött. Ugy látszik, az ellenzéknek, és különösen Ghyeczy t. képviselő urnak, ki a kiegyenlítési törvények hozatala alkalmával oly sötét színekben festette a pénzügyi jövőt, ez kedves nem lehet, miután az ily örvendetes eredmények követett politikájának igazolására alig szolgálhatnak; ennél fogva kételkedik azon is, min mindnyájunknak örvendeni kellene, s úgy látszik, föltett szándéka a létező törvényes alapokon rendes pénzügyeket és anyagi fölvirágzást lehetetlennek hinni. *(Tetszés a jobb oldalon.)*

Igazolta ezen irányt a mult nyáron kiadott pénzügyi cikksorozata által, igazolta a mult szombati beszéde által.

Szabad legyen beszédeinek súlyára, a zárszámadások számtani helyességére vonatkozó részére megtennem észrevételeimet. *(Halljuk!)*

Azt mondja az 1867-ki kimutatás — ezen, nézete szerint, figyelmet nem érdemlő, haszonvehetetlen iromány — nem egyezik meg az 1868-ki zárszámadással: mert az 1867-ki hitelmaradványok és túlkiadások nem ugyanazon összeggel vannak az 1868-ki zárszámadásba átvezetve, mint a melyet az 1867-ki kimutatások eredményeznek.

Ez teljesen áll, de csak azok előtt, kik még annyira sem méltatták ezen kimutatást és zárszámadást, és annyira sem ismerik azon átmeneti viszonyokat és elveket, melyek szerint e két rendbeli számadás készült, hogy fölismerjék azt, miszerint mindkét számadás különböző belszerkezettel, különböző fölosztással bir, miután maga az előirányzat mindkét évben egymástól különböző és így eltérő volt; az 1867-ki kimutatás nem készülhetett más alapon, mint az 1867-ki költségvetés alapján, és miután 1867 kezdetén néhány hónapig a kancelláriáknak külön költségvetéseik voltak, később azonban az egyes miniszteriumok közt osztattak föl a kancelláriák tételei, s az országos alap 1867. év végeig létezett, 1868-ban pedig már megszűnt; s miután különösen egyes tételek foglaltattak az 1867-ki kimutatásban, melyek együtt véve számoltattak el és 1868-ban már egyes miniszteriumonkint osztattak fel, igen természetes, hogy a hitelmaradványok azon arány szerint, mint az egyes miniszteriumok közt a teendők és utalványozások az 1868-ki költségvetés szerint fölosztattak, szintén fölosztandók voltak. Csak kettőt akarok idézni, ámbár egy példa is elég volna annak bebizonyítására, hogy a hitelmaradványok nem lehetnek egyenlők. Így a nyugdíjak 1867-ben cumulative, azaz együtt véve mutattattak ki, 1868-ban pedig, az alkotmányos elvek szerint, minden egyes miniszterium saját utalványozásáért felelős levén, a nyugdíjak hitelmaradványai föl-

osztandók voltak annyi miniszterium közt, a hány van. Egy további példa a számvevőségek kiadásai. Már elébb említém, hogy 3 számvevőség volt: Budán, Zágrábban és Nagy-Szebenben, ezek közül a budai és nagyszebeni 1868-ban föl lett osztatva, illetőleg az egyes miniszteriumok szerint szétoztattak: igen természetes tehát, hogy az államszámvevőségi osztályok hitelmaradványait föl kellett osztani az új rendszer szerint, az 1868-ki költségvetés alapján. Ezt tenni a miniszteriumnak kötelessége volt, miután az 1868-ki zárszámadást összhangzásba kellett hozni az 1868-ki XXVIII-ik törvényczikkben megállapított előiránnyal.

Sajnálom, hogy ezen természetes és törvényből folyó tény a képviselő ur figyelmét elkerülte, és őt ily nagy tévedésekre és ily hamis föltevésekre vezette. Ha szakértőleg kíván eljárni, legyen szives összeszámítani az összes 1867-ik évi hitelmaradványt, mint az az 1868-ki számadásba átvitetett, és összehasonlítani az 1867-ki kimutatásban foglalt összes hitelmaradványokkal, és ha majd ezen összeszámításból ki fog tűnni, hogy a két összeg egyezik, ne kételkedjék azon, hogy az összes hitelmaradványok csakugyan átvitettek, jóllehet másképp fölosztva, úgy t. i., a mint azt a törvény rendeli.

Hogy meggyőződhessek, idézek számokat. Az ország saját költségeinek fedezése után a bevételekből megmaradt: 51.347,392 frt 37 kr.; ha ebből levonjuk a közös költségekre fordított 47.784,335 frtot, kijön: 3.563,057 frt 37 kr., ennyinek kellett volna átvezettetni az 1868-ik évre; de miután, mint már szombati beszédemben is említém, a kimutatásban egy összeg elszámított, tehát számtani hiba csuszott be, mely 39,586 frt 19 krt tesz, még pedig az állam javára, ennek kiigazítása után kijön az összes tiszta maradvány, a kimutatás szerint: 3.602,644 frt 56 kr., mely összeg egyezik egy krajczárig azon összeggel, mely hitelmaradvány fejében az 1868-ki számadásba átvitetett. Nem önkényszerűleg vezettettek tehát át a hitelmaradványok az 1868-ik évi zárszámadásba, hanem épen a törvénytől megegyezőleg. Legyen szives azt utánszámítani, s ha elég világosan fejezteti ki magamat és a képviselő ur megértett: számtanilag azon eredményhez fog jönni, mint a melyet idézek; másra nem is jöhet, a mely esetben a beszédének elején oly nagy ostentatióval fölolvastott számadásokra mint haszonvehetetlenekre huzzon keresztet. *(Hosszas élénk helyeslés a jobb oldalon.)*

A t. képviselő urnak azon hasonlata, melyel ma élt, a gazdatisztekről könnyen rectificálható. Ha nekem van gazdatisztem, kinek kezelésére bizom többféle gazdasági jövedelmek

együttkezelését, a második évben azonban azt teszem kötelességévé, hogy minden egyes gazdasági ágra nézve külön számadást vigyen, természetesen, hogy az, a mi az előbbi számadásban mint hitelmaradvány egy összegben volt könyvezve, átviendő a jövő évre, a gazdaság egyes ágai szerint elkülönítve. Nem egyezhetnek az előbbi számadási mód szerinti hitelmaradványok egyes tételei az újabb számvitel egyes tételeivel. Azonban, ha a múlt évi hitelmaradványainak összege az utolsó krajczárig egyezik az újabb reudszer szerint átvitt összes hitelmaradványokkal, akkor mindenki el fogja ismerni, hogy a könyvelés helyesen történt. *(Helyeslés jobb felől.)*

Hasonlóképp tévedésen alapul Ghyczy képviselő urnak azon állítása, mintha a hitelmaradvány az 1868-ki zárszámadásba kétféleképen vezetett volna át: mert ő nem tesz különbséget hátralékok és hitelmaradványok közt. Engedje meg, t. ház, hogy Ghyczy urnak megmagyarázzam: mi a hátralék és mi a hitelmaradvány.

Hátralék az, ha kevesebbet adunk ki, mint a mennyire kötelezve voltunk; hitelmaradvány pedig az, ha kevesebbet adunk ki, mint a mennyire felhatalmazva voltunk. Hogy példával világosítsam fel a különbséget, ha képviselő ur valakit megbiz azzal, hogy 50,000 frtért vegyen ingatlanokat, ezen megbizottja megvesz egy házat 40,000 frtért, itt a 10,000 frt hitelmaradvány, melynek erejéig még vehet ingatlanokat; ha pedig ezen 40,000 frtra 35,000 frtot fizet, a vételárból fenmaradt 5000 frt hátralék.

Sajnálom, hogy az elszámolási rendszer, ezen magától érthető tételeinek kellő fel nem fogása, ily tévedésre vezette. Azt mondja, hogy a mérleg ideális tételeken alapszik. Megengedem, hogy mindenütt, a hol államvagyonról, például bányákról, államjóságokról vagy erdőségekből álló értékről van szó, az érték rendszerint csak becsü által állapítható meg; azonban valamely általános becsüt kell felvenni, és a bányáknál a jövedelem a földbirtokra nézve nem vétethetett fel más biztosabb becsü, mint a mely, habár rendszerint a valóságos értéknél sokkal alantabban áll, még is könnyen és biztosan felvehető volt, azaz a földadó, melynek 60-szoros értéke vétetett fel tökeértékül, mit annyival inkább tartottam indokoltnak, miután az örökösödési százalék kiszabásánál és az előbbeni adótételnél az egyenes adónak 100-szoros tétele és a pótlékoknak hozzászámítása mellett 60-szorosa vétetett fel tökeértékül; azonban, miután az államvagyon ekkép számított értéke változatlanul megtartatott, az év elején és végén nem zavarhatja a számításokat, s így valóban képviselő

ur scrupulusa ideális. *(Élénk tetszés a jobb oldalon.)*

Azt állítja, hogy ily ideális számítás alapján történt 15 millió értékgyarapodás; — én pedig a vagyonskimutatásból, mely a 12-ik lapon foglaltatik, megnevezem mindenütt a zárszámadást, melyik lapján foglaltatnak az általam idézett számok: óhajtottam volna, ha képviselő ur is megnevezi, mely lapról vette számadásait, így könnyebb lett volna reám nézve a helyreigazítás, hogy számítása és állítása alaptalan; meg fogom győzni a tételek egyenkinti elszámításával, hogy minő szaporodás állott be; fém-bányászatnál 12,622 frt, bánya-uradalmaknál 26,859 frt s így tovább a sóbányáknál, kincstári uradalmaknál, korona-uradalmaknál, kincstári erdőségeknél, korona erdőségeknél, mint egyes tételek, mely számok valóságos befektetések, tehát szaporodások, dohányáruda épületnél 106,410 frt, távirdek felállításánál 268,816 frt, és végre az igazságügyminiszteriumnál, kuria épületére 200,000 frtot tett.

Ezek mind a megtakarított összegekből lett befektetések, s igazolva van minden egyes tétel; a költség és jövedelem sommázatában; a két utolsó tétel pedig vagyonszaporodás ingatlan vagyonnál, azonban nem megtakarítás, miután az egyik kölcsönvett pénzből, a másik aktív tőkéből szereztetett. Kérem, nézze meg a címet, a vasuti kölcsönből befektetés: 10.170,657 frt, s továbbá a megvett gödöllői és mácsai uradalom: 2.682,708 frt.

Ennélfogva azon állítás, melyet épen idéztem, azt mutatja, hogy nem méltatta az egyes részleteket kellő figyelemre, és így minden erre alapított okoskodása és számidezése alap nélküli. *(Élénk tetszés a jobb oldalon.)*

Menjünk tovább! *(Halljuk!)*

Azt mondja képviselő ur, hogy a pénztári mérlegben az foglaltatik, hogy az 1867-ik év végével értékpapir volt a pénztárban 10.357,124 frt, 1868-ban pedig 15.100,955 frt, és ezen mintegy 5 milliónyi többlet, mint faktor működik azon 2.480,761 frt kiszámításában, mely az államvagyon és a jövedelem mérlegében mint tiszta cselekvő vagyon, mint megtakarítás mutatattatik ki. Már maga ezen számoknak idézése mutatja, hogy a számítás nem állhat: 5 millió többlet és csak 2 millió megtakarítás; bizonyára nem tévedt volna, ha megnézi a 24-ik lapon mi áll? ott ez áll: „Maradványok.“ Elősoroltatik minden maradvány, mi az év végével megvolt, és honnan származik, és minő értékpapírok azok, melyekben szaporodás mutatkozik? — azt is könnyű kimutatni. A 13-ik tétel alatt vasuti kölcsön van 7.779,100 frt, azaz azon értékek, melyek a vasuti kölcsönből befolytak, és ebből

láthatja képviselő ur, hogy a vasuti kölcsönről így mindenütt a maga helyén van szó; később még megfogom említeni, mennyi jött a czimig be. Ezen értékpapírok nem ingadozásnak kitett árkelet szerint változó értékű papírokból voltak elhelyezve, mint azt képviselő ur állítja, hanem részint sőtutalványokból, részint ezüstben fizetendő pénztári utalványokból állottak, melyek a fődolog természete szerint semmi árkelet ingadozásnak kitéve nincsenek és ennél fogva az nem áll, hogy ezen papírok kevesebb értékkel birjanak, mint a mely értékben a számadásba felvették. Ne aggódjék tehát a t. képviselő ur, ne! (*Derűtség.*) Szokásom és igyekezetem gondoskodni arról, hogy az államnak értékei akként helyeztessenek el, hogy ezen elhelyezés folytán az államot semmi veszteség ne érje és e tekintetben legyen nyugodt: a rövid időre elhelyezett értékek folyóvá tétele alkalmával az államot semmi veszteség nem érte. (*Élénk helyeslés a jobb oldalon.*)

Tehát ezen számítást sem ismerhetem el alaposnak, s így beszédének további folyamában idegen számok, s különösen azon állítása, hogy ezen értékpapírok talán 5 millióval kevesebbet érnek, ismét ideális scrupuluson nyugosznak. (*Tetészés jobb felől.*)

Sajnálom, de ki kell mondanom, többi számai is csak hasonló alapon nyugosznak. (*Éljenzés a jobb oldalon.*)

Azt mondja: „a sommázatnak ezen részében nem foglaltatik ben nagy része azon bevételeknek, melyek az államjavak eladásából, urbéri kötvényekből, bordézsnaváltságából folytak be, semmi nem foglaltatik benne azon összegekből, melyek az 1867-ik évet megelőző adóhátralékokból és a vasuti kölcsönből folytak be, s e fölött több más tételek is hagyattak ki.“

Sziveskedjék megnézni a 32-ik lapot, ott fogja találni a rendkívüli bevételek közt: államjavak eladásából 390,554 frt, koronajóságok; urbéri kötvényeinek eladásából 1.774,174 frt — a kisebb tételeket kihagyom; — adóhátralékokból 5.028,281 frt; pénzverési nyeresemény 610,920 frt, vasuti kölcsön 22.111,830 frt 58 $\frac{1}{2}$ kr.; nem maradt tehát ki azon évben összesen e czimen befolyt összeg. Továbbá ezeken kívül fordulnak elő még más tételek is, így: készpénzbiztosítékok, vasuti kamatbiztosítéki alap, megtakarítás a határvám költségeiből stb.

Szám szerint van kimutatva mindaz, mit benne nem akart találni.

Hogy azonban mily kevés időt vett magának arra, hogy a zárszámadásban magát tájékozhassa, mutatja azon kérdése, melyet tesz, miután mind a fenebb idézett, s úgy hiszem általam megczáfolt számokat elősorolta, azt mondván: „fenmarad tehát a kérdés, melyik ezen kü-

lönböző kimutatások közül az igazi zárszámadás?“ A felelet igen egyszerű: mindegyik arra nézve, a mit kimutat, (*Hosszas élénk tetszésnyilvánítások a jobb oldalon*) mindegyik szoros összefüggésben van egymással és egybevág, mi leginkább mutatja a számadás alaposságát; (*Helyeslés*) ha azonban azt kérdezte volna, hogy melyikből kell megítélni, hogy a miniszterium teljesítette-e az 1868: XXVIII. törvényczikkben nyert felhatalmazást? a felelet akkor is igen egyszerű volna: a 2-ik sommázat, melyben a valóságos költség az előirányzattal hasonlított össze, feltalálhatja ezt a 64-ik lapon; azon tételekre nézve pedig, melyek kiadást ugyan, de nem költséget képeznek, az első sommázatnak illető tételeiben. Miután most van az első államszámadástétel, nem csodálkozom az előállott tévedésen. Tökéletesen elegendő lett volna ugyan ezen összehasonlítást csupán csak a valóságos költségeknek az előirányzatbeli költségekkel való egybehasonlítására szoritani; és megvallom, semmi sem lepott meg annyira, mint hogy épen képviselő ur támaszt neheztelést a főkönyvelési osztálynak azon szorgalmáért, mely szerint külön mérlegeket számított ki és mutatott be, szorosán elkülönözte a kiadásokat a költségektől és ez által némelyek előtt talán érthetlenné tette a zárszámadás sommázatát; miután még eleven emlékemben van, hogy a mult ülésszak végén, midőn előlegesen elősoroltam az 1868-ki eredményeket, képviselő ur volt az, ki azon nyilatkozatom ellenében, hogy ime nem csak az első két év záratik be kedvezően, hanem a 3-ik évben, t. i. a jelen évben is, noha nevezetes hiány lett előirányozva, valószínűleg képesek leszünk a bevételekből a kiadásokat fedezni; az országgyűlés szünetelése alatt egy hosszú cikksorozatban igyekezett kimutatni, minő különbség van a pénztári bevétel és jövedelem, a költség és kiadás közt; és most, ime, midőn ugyanazon elveket tetteg láthatja alkalmazva, azok eredményét fölfogni nem akarja. (*Élénk tetszés és derűtség a jobb oldalon.*)

Annak bizonyítására, hogy a zárszámadások kellő pontossággal minden részletökben és lehetőleg alaposan állítottak össze, szolgáljon bizonyosságul az, hogy ámbár a miniszterium az 1868. XXVIII. törvényczikk által minden egyes tárczára nézve, a rendes és rendkívüli kiadások tételeire nézve, s azok körén belől teljes átruházási joggal volt fölruházva, mindamelllett a legnagyobb részletességgel könyveztetett minden kiadás az államköltségvetési előszámítás alapján, és a zárszámadásoknak mellékletei minden kiadást és bevételt a legnagyobb részletességgel tüntetnek elő, minek bizonyosságául szolgáljon ezen (*Fölmutat egy vastag könyvet*) 850 és néhány lapon foglalt részletezés, mely egyedül csak a pénzügyminiszteri

kezelésre vonatkozott. Tehát nem csak a ház előtt kívánta a miniszterium minden bevételről és kiadásról számolni, de ily részletekbe menve és azt nyomtatás alá bocsátva, vizsgálat tárgyává teszi mindenkinek, tehát az azzal foglalkozni kívánó közönségnek is, mely ezen részletezésnek birtokába juthat. Már ezen nyílt számadástétele, mely betekintést enged az összes közönségnek, leginkább tanubizonysága annak, hogy a miniszterium a kezelésére bocsátottokról számolni kíván, és a legrészletesebb vizsgálatot teszi lehetővé.

Ghyczy képviselő ur előadásával talán hosszabban is foglalkoztam, miután előadását bizonyára mindenki tartalomdúsna fogja tekinteni, s nekem kötelességemben állt a fölhozott vádak és alaptalan számításokat kiigazítani. *(Helyeslés a jobb oldalon.)* Tisza Kálmán t. képviselő ur beszédére azonban már sokkal rövidebben válaszolhatok.

Nagyon kegyes képviselő ur kész engem fölmenteni azon hibámért, hogy az 1867-ik évben a közös költségekre és az államadóssági járulékra csak 47 milliót szolgáltattam be, holott, nézete szerint, többet kellett volna beszolgáltatni.

Ezen állítás nélkülöz minden alapot, mert én épen annyit szolgáltattam be, mennyit az országos határozat értelme szerint, mely a törvényt pótolja, beszolgáltatni kellett; ugyanis az országos határozat azt mondja, hogy a közös költségek a gyakorlatban levő mód szerint fedeztessenek, ezen gyakorlati mód pedig abban állott, hogy a közös költségek fődözésére fordítottak a birodalom mindkét felében a saját költségein fölül megmaradt összegek, és azon kívül fedezetlenül maradt többlet hitel útján volt fedezendő, és miután voltak közös hitelmaradványok, és ezen különbözet azokkal fedeztetett: ennél fogva én a törvény értelme szerint jártam el, s midőn e szerint jártam el, úgy hiszem, ezen eljárásomért Tisza ur fölmentésére nem szorulok. *(Helyeslés a jobb oldalon.)*

Constatálja ez alkalommal azon tényt, hogy igazuk volt 1867-ben azoknak, kik azt vitatták, hogy az államadósság és közös költségek fejében többet vállaltunk el, mint a mennyit elvállalnunk lehet. Én ennek ellenében ismét constatirozom, hogy a kétévi eredmény legalább az ellenkezőt tanusította, mert eddig, hála Istennek, képesek voltunk nem csak saját költségeinket, de a közös költségeket is fedezni, az első két évben többletet kimutatni, a harmadik évben pedig nevezetes rendkívüli költségeket is fedezni. Azonban azt képviselő ur nehezen birná constatálni, hogy nem tekintve erkölcsi oldalát is a kérdésnek, anyagilag minő áldozatokat kellett volna

hozni az országnak, ha a kiegyezés nem sikerül és továbbra is bizonytalanságban marad minden. *(Hosszas tetszés a jobb oldalon.)*

Köszönettel tartozom-e azon baráti gondoskodásáért, mely szerint — ámbár mint magát kifejezni méltóztatik — politikai ellenlábásaim közé tartozik, a magánéletben azonban őszinte barátom, mit magam részéről is van szerencsém kinyilatkoztatni — úgy látszik, igen érdeklődik az iránt, hogy mikép fogok az ország előtt állani, s mikép fognak az ellenem támasztott rossz szándéku vádak elenyésztetni? Teljes öntudatával annak, hogy mindig a legjobb akarat- tal igyekeztem az állam javát előmozdítani, nyugodtan várom az ország ítéletét, és ha ily félreértések vagy tán rossz szándéku vádak léteznek azoktól, kik őszinte barátaimnak mondják magukat, épen azt kellene várnom, hogy az azok eloszlatására vezető bizottság kiküldetését ne akadályozzák, és az eredmények fölötti határozást, miután a törvény is azt követeli, ne halaszszák el messze időre. *(Helyeslés a jobb oldalon.)*

Még csak egy szavára akarok észrevételet tenni. *(Halljuk!)*

Azt mondja képviselő ur: „nem az tiszteli igazán az Istent, a ki mindig száján hordozza nevét.“ Erre azt válaszolom, hogy az tiszteli igazán az Istent, a ki annak törvényeit teljesíti; és az korántsem az, a ki azzal menti magát, hogy nem ér rá a törvényteljesítésre, hogy a teljesítés nehéz és terhes, és legjobb lesz bevárni, míg valaki meykönnyíti a rendelet teljesítésének terheit.

Miután pedig, tekintve nem csak a törvények egyenes rendeletét, hanem az itt kifejtett hosszas discussio alatt elmondottakat is, ezek kétszeresen szükségessé teszik azt, hogy a miniszterium, hivatkozva a törvényre, hivatkozva a méltányosságra, kérje a képviselőházat, hogy az eljárása ellen fölhozott kételyeket minél előbb oszlassa el, miszerint az ország magának meggyőződést szerzen az iránt, miképen teljesítette a miniszterium kötelességét? *(Helyeslés)* minthogy pedig Justh József képviselő ur határozati javaslatának, mely teljesen megfelel a törvénynek, ez a célja: ezen határozati javaslatnak elfogadására tisztelettel kérem a t. képviselőházat. *(Hosszas élénk helyeslés és éljenzés a jobb oldalon.)*

Elnök: T. ház! Ezen zárbeszédnek által teljesen be levén fejezve a vita, itt az idő, a melyben a tiszt. háznak határozni kell a felett: vajon a pénzügyi bizottságnak beadott jelentésében foglalt véleményét elfogadja-e, vagy nem. Ha elfogadja, akkor természetesen Justh József ur indítványa vagy határozati javaslata elesik, míg Ghyczy Kálmán képviselő ur javaslata?

mely csak következménye annak, új kérdésül fog kitűzetni. Ha pedig elvettetének a pénzügyi bizottság jelentése, akkor következik, véleményem szerint, azon kérdés, vajon a Justh József képviselő ur által beadott indítvány elfogadtatik-e vagy nem? (*Helyeslés.*)

Ha a t. ház ebbe beleegyezik, akkor kitűzöm első kérdésül azt: elfogadja-e a ház a pénzügyi bizottság jelentését, a pénzügyminiszteriumnak 1868-ik évi államzárszámadásokat magában foglaló előterjesztése tárgyában, vagy nem? (*Nem! Igen!*) A kik elfogadják, méltóztassanak fölkelni. (*Megtörténik.*) Kérek ellenpróbát: a kik nem fogadják el, méltóztassanak fölkelni. (*Megtörténik. Fölkiáltások jobb felől: Többség!*)

T. ház! A szabályok értelmében név szerinti szavazást szabad kérni mind addig, míg a végzés ki nem mondatott; e perczen nyújtatott be hozzám a név szerinti szavazást kívánók névsora.

Mihályi Péter jegyző (*kezdi olvasni a név szerinti szavazást kérők névsorát. Zaj. Felkiáltás: Nem szükséges!*)

Elnök: Szokjunk a rendhez: a szabályok parancsolják, hogy fölolvastassék a névsor.

Mihályi Péter jegyző (*olvassa*): „Név szerinti szavazást kérnek: Tisza Kálmán, Gyórfy Gyula, Huszár Imre, Drágfy Sándor, Fejér Miklós, Gál Péter, Hajdu Ignác, Andrassy Gyula, Fazekas Alajos, Dobsa Lajos, Gubody Sándor, Hevessy Bertalan, Farkas Elek, Kende Kanut, Plachy Tamás, Horváth Elek, Ghyczy Ignác, Somosy Ignác, Kiss Lajos, Dezső Szaniszló, Szontagh Pál (csanádi).“

Szell Kálmán jegyző: Hasonlólag név szerinti szavazást kérnek. (*Olvassa*): „Gajzágó Salamon, Szentiványi Károly, Zalay István, Térey Pál, Szirmay Ödön, Földváry Miklós, Wodianer Béla, Jeszenszky Lajos, Szüllő Géza, Hertelendy Kálmán, Szitányi Bernát, Csáky Tivadar, Madocsányi Pál, Wass Samu gr., Török Sándor, Szentpály Jenő, Pásztelyi János, Anker Hugó, Jankovics Antal, Prileszky Tádé, Kovách László, Szell Kálmán, Bujanovics Sándor.“

Elnök: Méltóztassék meghallgatni a kérdést.

Mihályi Péter jegyző (*olvassa a kérdést*): „Elfogadja-e a képviselőház az állandó pénzügyi bizottságnak a pénzügyminiszteri 68-ki állami zárszámadásokat magában foglaló előterjesztés tárgyában hozott jelentését: igen vagy nem?“

Dániel Pál: A kérdéshez kívánok szólani. Véleményem szerint e kérdéshez többé már szólani nem lehet. (*Zajos ellenmondás bal felől.*)

A házszabályok azt tartják, ha kétség merül fel az iránt, vajon a többség melyik oldalon áll, akkor a ház a szavazatok összeszámítását elrendelheti, és ha addig s az alatt, míg a jegyzők a szavazatokat összeszámítják, nem nyújtatik be név szerinti szavazás iránti kívánság, akkor név szerinti szavazásnak helye nincs. Azon kérdéshez tehát, vajon a pénzügyi bizottság által előterjesztett véleményt a képviselőház elfogadja-e vagy nem? hozzászólni már nem lehet, mert a kérdés szavazás útján már eldöntetett. Következik szavazás alá a Justh képviselő ur által előterjesztett határozati javaslat; ha ezt méltóztatik szavazás alá kitűzni, és erre fogunk szavazni, az ellen legkisebb észrevételem nincs. (*Zajos ellenmondás bal felől, helyeslés a jobb oldalon. Zaj.*)

Elnök: Nem akarok e tekintetben praecedensekre hivatkozni, bár azok számnélküliek volnának, hanem a szabályok világos szavaira hivatkozom. A 115. §. azt mondja. (*Olvassa*): „A szavazás rendesen felállítás és ülvemaradás által történik; ha az eredmény kétséges, ellenpróba tétetik.“ (*Nagy zaj.*) T. ház, saját méltóságukra kérem, egy kérdést legalább lehessen higgadtan feltenni. (*Helyeslés. Halljuk! Olvassa*): „Az elnök vagy tiz tag kívánatára a jegyzők a szavazatokat fejenkint összeszámítják.“

Dániel Pál: Tessék a következőt is olvasni! (*Rendre!*)

Elnök: A 141. §. pedig ezt mondja. (*Olvassa*): „A fejenkinti összeszámlálás bevégezése előtt 20 tagnak írásban, beadott kívánatára név szerinti felhívás mellett történik a szavazás.“ (*Zaj. Felkiáltások: Halljuk!*) Midőn az ellenpróbát megkísértettem, mielőtt kimondtam volna a határozatot, nem csak megszámlálást, hanem név szerinti szavazást is lehetett kérni. (*Zajos helyeslés bal felől.*)

Elnök: Minthogy pedig még a megszámlálás és a határozat kimondása előtt kívántatott a név szerinti szavazás, természetes, hogy név szerinti szavazásnak kell történni. (*Helyeslés.*) Ki fogom huzni a betűt. (*Kihuzza.*) Másodszor történik azon szerencsétlenség, hogy oly betűt huzok, melylyel képviselő neve nem kezdődik: Y. (*Derűtség. Másik betűt huz ki.*) A szavazás P betűnél fog kezdődni. Az ülést öt percze fölfüggesztem.

(*Öt percnyi szünet múlva*):

A névjegyzéket föl fogja olvasni Szell Kálmán jegyző, az igennel szavazókat fogja jegyezni Jámbor Pál, a nemmel szavazókat Mihályi Péter, a távollevőket Bujanovics Sándor.

Szell Kálmán jegyző (*olvassa a képviselők névsorát, mely alkalommal*):

Igennel szavaznak: Pap Lajos, Paulini-Tóth Vilmos, Perczel István, Pethes József, Péchy Tamás, Pétery Károly, Pilissy Lajos, Plachy Tamás, Podmaniczky Frigyes b., Popovics Zsigmond, Prick József, Prónay József, Ragályi Gyula, Rákóczy János, Salamon Lajos, Salamon Tódor, Sárközy Béla, Schvarcz Gyula, Simonyi Ernő, Simonyi Lajos b., Sipos Orbán, Siskovics Tamás, Somossy Ignác, Sréter Lajos, Szakácsy Dániel, Szalay Sándor, Szaploneczay József, P. Szathmáry Károly, Széky Péter, Szilády Áron, Szilágyi Lajos, Szluha Benedek, Szluha Ignác, Szomjas József, Szontagh Pál (csan.), Szunyogh Albert, Tassy Miklós, Thury Gergely, Tisza Kálmán, Tisza László, Tóth Kálmán, Uhlárik János, Vajda János, Varga Károly, Varró Sámuel, Vay Mihály gr., Vályi János, Várady Gábor, Vidacs János, Vidlicskay József, Vitulay József, Vukovics Sebő, Zahornáczy Bálint, Zámory Kálmán, Zlinszky György, Zsedényi Edé, Zweier Frigyes, Almássy Sándor, Andrássy Gyula, Babes Vincze, Beniczky Ödön, Berecz Ferencz, Berke József, Bobory Károly, Boczkó Dániel, Bogyó Sándor, Borlea Zsigmond, Berzenczey László, Csanády Sándor, Csernátony Lajos, Csernovics Péter, Csiky Sándor, Deáky Lajos, Dezső Szaniszló, Dobsa Lajos, Domahidy Ferencz, Döry János, Drágfy Sándor, Eördögh Frigyes, Eöry Sándor, Ercsey Lajos, Éder István, Farkas Elek, Fazekas Alajos, Fejér Miklós, Fráter Imre, Gaál Endre, Gábrriel István, Gál Péter, Gáspár András, Ghyczy Ignác, Ghyczy Kálmán, Gonda László, Gromon Dezső, Gubody Sándor, Győrffy Gyula, Hajdu Ignác, Henszlmann Imre, Hevessy Bertalan, Hodossiu József, Horváth Elek, Huszár Imre, Halász Boldizsár, Ivánka Imre, Jankovics Gyula, Jankovics Miklós, Jámbor Pál, Joaneszku Lázár, Jókai Mór, Kabos Imre, Kállay Emánuel, Kállay Ödön, Kende Kanut, Kerkapoly Mór, Kiss János, Kiss Lajos, Kiss Miklós, Klementis Gábor, Kollár Antal, Körmendy Sándor, Krascsenics Ferencz, Kun János, Kuk Jenő, Latinovics Vincze, Ludvigh János, Luksics Bódog, Madarász József, Majoros István, Majthényi Dezső, Makray László, Mátyus Arisztid, Mednyánszky Sándor, Miletics Szvetozár, Milkovics Zsigmond, Mocsáry Lajos, Mocsónyi Antal, Mocsónyi György, Mocsónyi Jenő, Mocsónyi Sándor, Möricz Pál, Mukics Ernő, Nagy János, Nagy Károly, Németh Albert, Nyáry Pál, Oláh Miklós, Orczy Elek b.;

Nemmel szavaznak: Paczolay János, Papp Zsigmond, Papp József, Patrubány Gergely, Pászt Vilmos, Pásztélyi János, Perényi Zsigmond b., Perczel Béla, Petrovay Ákos, Plachy Lajos, Pribék Antal, Prileszky Tádé, Pejacevics László gr., Pejacevics Nándor gr., Radó Kálmán, Radvánszky Károly, Rannicher Jakab, Rimanóczy Ferencz, Rónay Jácint, Rónay Lajos, Róth László, ifj. Rudics József b., Rudnay István, Rauch György b., Samassa József, Semsey Albert, Simay Gergely, Simonis Ferencz, Splé-

nyi Béla báró, Stoll Károly, Simics Ignác, Sulyok Eduárd, Szabó Imre, Szabó József, Szabó Miklós, Szathmáry László, Szeniczey Ödön, Szentiványi Adolf, Szentiványi Károly, Szentpály Jenő, Szepessy Gyula, Széll Kálmán, Szilvay Károly, Szirmay Ferencz gr., Szirmay Ödön, Szitányi Bernát, Szlávy József, Szontagh Pál (göm.), Szögyény László, Szócs Sándor, Szuppan Zsigmond, Szüllő Géza, Tanárky Gedeon, Teleki Domokos gr., Térey Pál, Tormásy Mihály, Tóth Vilmos, Török Dániel, Török Sándor (göm.), Török Sándor (sopr.), Trefort Ágoston, Turesányi Ede, Tury Sámuel, Tomasics József, Ugron Lázár, Urbanovszky Ernő, Urházy György, Ürményi Miksa, Wächter Frigyes, Wass Sámuel gr., Vay Béla b., Wagner Frigyes, Várady János, Wesselényi József b., Wirkner Lajos, Wodiáner Albert b., Wodiáner Béla, Vukotinovics Lajos, Vukovics István, Zalay István, Zeyk József, Zeyk Károly, Zichy-Ferraris Viktor gr., id. Zichy József gr., Zichy Manó gr., Zichy Nándor gr., Zmeskál Zoltán, Zuvics József, Aczél Péter, Antalfy Károly, Ányos István, Anker Hugó, Barcsay Kálmán, Bartha Lajos, Bay Ferencz, Bánffy Albert b., Bánffy János b., Bánó József, Benedek Gyula, Benedikty Albert, Benkő József, Berényi Ferencz gr., Berzeviczy Tivadar, Betegh Kelemen, Bethlen János gr., Bethlen Sándor gr., Binder Lajos, Boér János, Bogdán Vincze, Bohus Zsigmond, Boros Pál, Bömches Gyula, Brezovay László, Brogyányi Vincze, Buday Sándor, Bujanovics Sándor, Buttyán László, Buzinkay Pál, Batagliarini Pál, Bedekovics Kálmán, Csáky Tivadar gr., Császár Bálint, Csörghe László, Dániel Márton, Dániel Pál, Degenfeld Béla gr., Dienes József, Drotleff Tamás, Eitel Frigyes, Eötvös József báró, Ernuszt Kelemen, Eszterházy Pál gr., Éber Nándor, Érkövy Adolf, Fekete József, Fest Imre, Fillenbaum Ferencz b., Fluger Károly, Forgách Antal gr., Földváry Miklós, Filippovics Simon, Gajzágó Salamon, Gál Miklós, Gecző János, Gorove István, Gränczenstein Gusztáv, Gräzer Frigyes, Halassy Gyula, Halmossy Endre, Harkányi Károly, Házmán Ferencz, Hértelendy Kálmán, Hodossy Imre, Hoffmann Pál, Hollán Ernő, Horvát Boldizsár, Horváth Döme, Horváth János, Horváth Mihály, Hosszú József, Hügyész Gyula, Hrabár Manó, Huszár István, Henter Géza, Hácz Vilmos, Horváth Péter, Ihász Rezső, Ivackovics György, Ivánka Zsigmond, Janicsáry Sándor, Jankovics Antal, Jeszszky Lajos, Joannovics György, Joneszku Döme, Jurka Vazul, Justh József, Justh Kálmán, Jancsó István, Jellacsics Kázmér, Kaldorovics Andor, Kapp Gusztáv, Kazinczy István, Kálnoky Pál gr., Kemény Gábor b., Kemény István b., Keményfy János, Kendeffy Árpád, Kerkapoly Károly, Késmárky József, Királyi Pál, Klapka György, Klobusiczky Ágoston, Kossuth Pál, Kovách László, Krajcsik János, Kuba János, Kubinyi Ödön, Kvassay László, Keresztury

Eduárd, Kralyevics Benő, Kugler István, Kralyevics Miroszlav, Lang Gusztáv, Latinák Rudolf, Lehoczky Egyed, Lindner Gusztáv, Lónyay Gábor, Lónyay Menyhért, Madocsányi Pál, Majláth István, Máday Lajos, Melas Vilmos, Mihályi Péter, Mikó Imre gr., Molnár István, Molnár Pál, Muzslay Sándor, Maller Miksa, Nedeczky István, Nehrebeczky Sándor, Olgyay Zsigmond, Ónossy Mátyás, Ordódy Pál, Ormós Sándor, Orosz Mihály, Orsics Ferdinánd gr.;

Nincsenek jelen: Patay István, Pilaszanovics József, Pulszky Ferencz; Román Sándor, Ráday László gr., Suhaj Imre, Szilágyi Virgil, Sztratimirovics György, Táncsics Mihály, Theil István, Wahrenmann Mór, Zichy Jenő gr., ifj. Zichy József gr., Andrásy Gyula gr., Barcsay Ákos, Beliczey István, Berde Mózes, Bethlen Farkas gr., Bezerédj László, Binder Mihály, Buttler Sándor gr., Bittó István, Ciotta János, Csengery Antal, Caar János, Deák Ferencz, Degenfeld Gusztáv gr., Dietrich Ignác, Eszterházy Pál hg., Fabritius Károly, Fodróczy Sándor, Grueszku Lázár, Horváth Sándor, Hervoics István, Irányi Dániel, Jozipovics István, Kautz Gyula, Károlyi Ede gr., Keglevich Béla gr., Konyovics Antal, Koós József, Kuhinka Ferencz, Kürthy István, Khuen Henrik gr., László Imre, Lázár Dénes, Leonhardt Károly, Madarász Jenő, Maniu Aurél, Matkovics Tivadar, Máriássy Béla, Mátyus Uzor, Mednyánszky Dénes b., Molnár András, Ocskay Rudolf.)

Elnök: A szavazás eredménye fog kihirdettni.

Szell Kálmán jegyző: 429 igazolt képviselő közül nemmel szavazott 228, igennel 146, távol volt 54, elnök nem szavazott.

Elnök: A többség tehát nem fogadta el a pénzügyi bizottság jelentésében kifejtett véleményt; következik tehát a másik kérdés, t. i. hogy elfogadja-e a t. ház Justh képviselő ur határozati javaslatát? *(Elfogadjuk!)* A szabályok szerint föl kell olvasni a javaslatot.

Mihályi Péter jegyző *(olvassa Justh József határozati javaslatát.)*

Elnök: Ehhez adatott be egy módosítvány. *(Nagy zaj.)*

Mihályi Péter jegyző *(olvassa sopronyi Török Sándor módosítványát.)*

Madarász József: A kérdésre nézve vagyok bátor a t. házat és a t. elnök urat figyelmeztetni. Meg vagyok győződve, hogy más-ként, mint a házszabályok követelik készakarva a szabályokat alkalmazni nem kívánja. Azonban a házszabályok 146. §-a világosan megjelöli, hogy legelőször a központi bizottság szerkezete, ha az el nem fogadtatnék, akkor a külön bizottsági javaslat és ha ez elvettetik, csak akkor jó a sor az indítványokra és a szabály szerint a központi bizottság szerkezetéhez legközelebb álló

indítványra; ha ez elvettetnék, akkor sem Justh József ur indítványa, hanem az következik, a melyik legközelebb áll a központi bizottságéhoz, ha netalán módosítvány adatott volna be a központi bizottság szerkezetében. Látom a csodálkozást; de én nem tehetek róla, ha saját véleményem ellenére e házszabály megtartandó.

Elnök: A kérdés föltevésekor nyiltan előadtam, először, hogy miután Ghyecy Kálmán képviselő ur javaslata csak módosítása a pénzügyi bizottság javaslatának, mely, ha el nem fogadtatnék, Ghyecy Kálmán ur módosítványa azzal, legalább ily alakban, szintén elesik; de mint külön indítvány beadathatik s mint ilyenre szintén szavazni kell. A másik a mit idézni méltóztatott, hogy külön vélemény; hiszen a külön vélemény föltételezi, hogy a pénzügyi bizottságnak javaslata áll, és csak hozzá akar valamit adni; ha tehát a pénzügyi bizottság véleménye elesik, akkor mind a kettő elesik. Ghyecy Kálmán és Tisza Kálmán képviselő urak pedig kezökkel intettek, hogy Justh József képviselő ur indítványa bocsáttassék szavazatra, tehát azt tartom, hogy a t. ház, Justh József indítványa felett fog szavazni. *(Helyeslés.)* A kérdést jegyző ur fogja olvasni.

Mihályi Péter jegyző *(olvassa):* „A Justh József képviselő ur által benyújtott határozati javaslatot elfogadja-e a képviselőház: igen, vagy nem?“

Szell Kálmán jegyző *(olvassa):* „Azon kérdésre, ha vajon a Justh József vagy a Ghyecy Kálmán által beadott határozati javaslat fogadtatik-e el, név szerinti szavazást kérnek: Aczél Péter, Ivánka Zsigmond, Berzeviczy Tivadar, Radó Kálmán, Eruszt Kelemen, b. Kemény Gábor, Rónay Lajos, Majláth István, Térey Pál, Ivacsokovics, Szabó Imre, Justh Kálmán, gróf Berényi, Zichy Viktor, Betegh Kelemen, Petrovay Ákos, Semsey Albert, Szentiványi Károly, Szeniczey Ödön, Zeyk József, Bohus Zsigmond, Bánó József.“

Elnök *(kihuzza a betűt):* A szavazás a C betűn kezdődik.

Mihályi Péter jegyző *(kezdi olvasni a névsort. Felkiáltások: Holnap! holnap! Ma! ma! Nagy zaj. Elnök csenget.)*

Tisza Kálmán: Az ülést öt perczre fel kell függeszteni.

Elnök: Az ülésnek 5 perczre felfüggesztése kívántatván a szabályok értelmében, az ülést 5 perczre felfüggesztem.

(Öt percznyi szünet mulva.)

A szabályok értelmében 20 tag holnapra kívánja elhalasztatni a szavazást. *(Nagy zaj. Felkiáltások: Késő! Holnap! Ma! Folytonos zaj. Elnök csenget. Felkiáltások: Helyre! Halljuk az el-*

nököt!) A tanácskozás rendes menetét megóvni kötelességem. Kénytelen leszek elnöki jogomnál fogva feloszlítani az ülést, ha a zaj így folytonosan tart. (Zaj. Felkiáltások a jobb oldalon: Szavazzunk! Halljuk az elnököt! Valaki a jobb oldalon: A szavazás betüje ki volt huzva, tehát tessék megkezdeni a szavazást!) Kötelességem volt felolvastatni a 20 tag azon kívánatát, mely szerint a szavazás holnapra halasztassék. Méltóztassék most meghallgatni, mit mond a szabály.

Szell Kálmán jegyző (olvassa): „139.

§. Határozat hozatalára száz tag jelenléte szükséges. Ha eziránt kétség támadna, a jelenlevők megszámlálhatnak. A tanácskozások berekesztése után, ha husz tag írásban kívánja, a szavazás a következő napra halasztandó.“ (Folytonos zaj.)

Ivánka Zsigmond (szólni akar.)

Elnök: Kérem Ivánka Zsigmond képviselő urat, sziveskedjék esendesen maradni. (Élénk helyeslés a bal oldalon.)

Ivánka Zsigmond: T. ház! (Zaj. Felkiáltások: Nem szólhat!) Azt niszem, az elnökség által történt név szerinti megrovás jogot ad nekem, hogy felszólaljak, és igazoljam azon követelést, melyet egyenesen kérek és követelek az elnök urtól, (Nagy zaj. Felkiáltások: Nem követelhet!) hogy az ülést, melyet 5 perczre függesztett fel, a szavazás bevégeztéig folytassa. (Zaj. Felkiáltások: Szavazzunk! bal felől: Rendre!)

Elnök: Képviselő urat azért szolítottam föl név szerint, mert előbb háromszor oda intve, kértem csendet. (Zajos helyeslés, felkiáltások: Éljen az elnök!) T. ház! Nincs azon képviselő uraknak igazságuk, kik most e perczben kérték a szavazás elhalasztását. (Zajos helyeslés.) Azt a tanácskozás után kellett volna tenni; most tehát szavazás fog történni. (Élénk helyeslés.)

A nemmel szavazókat Jámbor Pál, az igenel szavazókat Bujanovics Sándor, a távol levőket Szell Kálmán jegyző ur fogja jegyezni.

Mihályi Péter jegyző (olvassa a képviselők névsorát, mely alkalommal:

Igennel szavaznak: Csáky Tivadár gr., Császár Bálint, Csörghe László, Dániel Márton, Dániel Pál, Degenfeld Béla gr., Dienes József, Drottleff Tamás, Eitel Frigyes, Eötvös József b., Ernuszt Kelemen, Eszterházy Pál gr., Éber Nándor, Érkövy Adolf, Fekete József, Fest Imre, Fillenbaum Ferencz báró, Fluger Károly, Forgách Antal gr., Földváry Miklós, Filipovics Simon, Gajzágó Salamon, Gál Miklós, Gecző János, Gorove István, Gränczenstein Gusztáv, Gräzer Frigyes, Halassy Gyula, Halmossy Endre, Harkányi Károly, Házmán Ferencz, Hertelendy Kálmán, Hodossy Imre, Hoffmann Pál, Hollán Ernő, Horvát Boldizsár, Horváth Döme, Horváth János, Horváth Mihály, Hosszu József, Högyész Gyula, Hrabár Manó, Huszár István, Henter Géza, Hác Vilmos,

Horváth Péter, Ihász Rezső, Ivacskovics György, Ivánka Zsigmond, Janicsáry Sándor, Jankovics Antal, Jeszenszky Lajos, Joannovics György, Joanesku Döme, Jurka Vazul, Justh József, Justh Kálmán, Jancsó István, Jelasics Kázmér, Kaldorovics Andor, Kapp Gusztáv, Kazinczy István, Kálnoky Pál gr., Kemény Gábor báró, Kemény István báró, Keményfy János, Kendeffy Árpád, Kerkapoly Károly, Késmárky József, Királyi Pál, Klapka György, Klobusiczky Ágoston, Kossuth Pál, Kovách László, Krajcsik János, Kuba János, Kubinyi Ödön, Kahinka Ferencz, Kvassay László, Keresztury Ede, Kralyevics Benő, Kugler István, Khuen Henrik gr., Kralyevics Miroszlav, Lang Gusztáv, Latinák Rudolf, Latinovics Vincze, Lehoczky Eged, Leonhard Károly, Lindner Gusztáv, Lónyay Gábor, Madocsányi Pál, Majláth István, Máday Lajos, Máriássy Béla, Melas Vilmos, Mihályi Péter, Mikó Imre gr., Molnár István, Molnár Pál, Muzslay Sándor, Nedeczky István, Nehrebeczky Sándor, Olgay Zsigmond, Ónossy Mátyás, Ordódy Pál, Ormos Sándor, Orosz Mihály, Orsics Ferdinand gr., Paczolay János, Papp Zsigmond, Papp József, Patrubány Gergely, Pászi Vilmos, Pásztélyi János, Perényi Zsigmond báró, Perczel Béla, Petrovay Ákos, Plachy Lajos, Pribék Antal, Prileszky Tádé, Pulszky Ferencz, Pejacevics László gr., Pejacevics Nándor gr., Radó Kálmán, Radvánszky Károly, Rannicher Jakab, Rimánóczy Ferencz, Rónay Jácint, Rónay Lajos, Róth László, ifj. Rudics József b., Rudnay István, Rauch György b., Samassa József, Semsey Albert, Simay Gergely, Simonis Ferencz, Splényi Béla báró, Stoll Károly, Simics Ignác, Sulyok Ede, Szabó Imre, Szabó József, Szabó Miklós, Szathmáry László, Szeniczey Ödön, Szentiványi Adolf, Szentiványi Károly, Szentpály Jenő, Szepessy Gyula, Szell Kálmán, Szilvay Károly, Szirmay Ferencz gr., Szirmay Ödön, Sütányi Bernát, Szlavy József, Szontagh Pál (göm.), Szögyény László, Szöcs Sándor, Szuppan Zsigmond, Szüllő Géza, Tanárky Gedeon, Teleki Domokos gr., Térey Pál, Tormássy Mihály, Tóth Vilmos, Török Dániel, Török Sándor (göm.), Turcsányi Ede, Tury Sámuel, Tomasich József, Ugron Lázár, Urbanovszky Ernő, Urházy György, Ürményi Miksa, Wächter Frigyes, Wass Sámuel gr., Wagner Frigyes, Várady János, Wesselényi József báró, Wirkner Lajos, Wodiáner Albert báró, Wodiáner Béla, Vukotinovics Lajos, Vukovics István, Zalay István, Zeyk József, Zeyk Károly, Zichy-Ferraris Viktor gr., id. Zichy József gr., Zichy Manó gróf, Zichy Nándor gróf, Zuvich József, Aczél Péter, Antalfy Károly, Anyos István, Anker Hugó, Barcsay Kálmán, Bartha Lajos, Bay Ferencz, Bánffy Albert báró, Bánffy János b., Bánó József, Benedek Gyula, Benedikty Albert, Benkő József, Berényi Ferencz gr., Berzeviczky Tivadár, Betegh Kelemen, Bethlen János gr., Bethlen Sándor gr., Bezerédj László, Binder Lajos,

Boér János, Bogdán Vincze, Bohus Zsigmond, Boros Pál, Bömches Gyula, Brezovay László, Brogyányi Vincze, Buday Sándor, Bujanovics Sándor, Buttyán László, Buzinkay Pál, Büttó István;

Nemmel szavaznak: Csanády Sándor, Csernátony Lajos, Csernovics Péter, Csiky Sándor, Deáky Lajos, Dobsa Lajos, Döry János, Drágfy Sándor, Eördögh Frigyes, Eöry Sándor, Ercsey Lajos, Éder István, Farkas Elek, Fazekas Alajos, Fejér Miklós, Fráter Imre, Gábel István, Gál Péter, Gáspár András, Ghyczy Ignác, Ghyczy Kálmán, Gonda László, Gromon Dezső, Gubody Sándor, Györffy Gyula, Hajdu Ignác, Henszlmann Imre, Hevessy Bertalan, Horváth Elek, Huszár Imre, Ivánka Imre, Jankovics Miklós, Jámbor Pál, Kabos Imre, Kállay Manó, Kende Kanut, Kerkapoly Mór, Kiss János, Kiss Lajos, Kiss Miklós, Klementis Gábor, Kollár Antal, Körmendy Sándor, Krászenics Ferencz, Kun János, Kuk Jenő, Ludvig János, Luksics Bódog, Madarász József, Majoros István, Majthényi Dezső, Mátyus Arisztid, Milkovics Zsigmond, Mocsary Lajos, Mocsonyi Antal, Mocsonyi György, Mocsonyi Jenő, Mocsonyi Sándor, Mukics Ernő, Nagy János, Nagy Károly, Nyáry Pál, Orczy Elek b., Péchy Tamás, Pétery Károly, Püßy Lajos, Popovics Zsigmond, Ragályi Gyula, Rákóczy János, Salamon Lajos, Salamon Tódor, Sárközy Béla, Simonyi Ernő, Simonyi Lajos b., Siskovics Tamás, Szalay Sándor, Szaplóczay József, P. Szathmáry Károly, Széky Péter, Szilády Áron, Szluha Ignác, Szomjas József, Szontagh Pál (csan.), Szunyogh Albert, Tassy Miklós, Tisza Kálmán, Tisza László, Tóth Kálmán, Varró Sámuel, Vay Mihály gr., Vályi János, Várady Gábor, Vitulay József, Zahornáczky Bálint, Zámory Kálmán, Zlinszky György, Almássy Sándor, Andrassy Gyula, Babes Vincze, Beniczky Ödön, Berecz Ferencz, Bobory Károly, Boczkó Dániel, Bogyó Sándor;

Nincsenek jelen: Ciotta János, Csengery Antal, Caar János, Deák Ferencz, Degenfeld Gusztáv gr., Dezső Szaniszló, Dietrich Ignác, Domahidy Fe-

rencz, Eszterházy Pál hg, Fabritius Károly, Fodróczy Sándor, Gaál Endre, Grueszku Lázár, Hodosi József, Horváth Sándor, Halász Boldizsár, Hervoics István, Irányi Dániel, Jankovics Gyula, Joanesku Lázár, Jókai Mór, Jozipovics István, Kantz Gyula, Kállay Ödön, Károlyi Ede gr., Keglevich Béla gr., Konyovics Antal, Koós József, Kürthy István, László Imre, Lázár Dénes, Lónyay Menyhért, Madarász Jenő, Makray László, Maniu Aurél, Matkovics Tivadar, Mátyus Uzor, Mednyánszky Dénes b., Mednyánszky Sándor, Miletics Szvetozár, Molnár András, Móricz Pál, Maller Miksa, Németh Albert, Ocskay Rudolf, Oláh Miklós, Pap Lajos, Patay István, Paulini-Tóth Vilmos, Perczel István, Pethes József, Püsztanovics József, Plachy Tamás, Podmaniczky Frigyes b., Prick József, Prónay József, Román Sándor, Ráday László gr., Schwarcz Gyula, Sipos Orbán, Somossy Ignác, Sréter Lajos, Suhaj Imre, Szakácsy Dániel, Szilágyi Lajos, Szilágyi Virgil, Szluha Benedek, Sztratimirovics György, Tánics Mihály, Theil István, Thury Gergely, Török Sándor (sopr.), Trefort Agoston, Uhlárik János, Vajda János, Varga Károly, Vay Béla b., Wahrmann Mór, Vidacs János, Vidlicskay József, Vukovics Sebő, Zichy Jenő gr., ifjabb Zichy József gróf, Zmeskál Zoltán, Zsedényi Ede, Zweier Frigyes, Andrassy Gyula gr., Barcsay Ákos, Beliczey István, Berde Mózsés, Berke József, Bethlen Farkas gr., Binder Mihály, Borlea Zsigmond, Buttler Sándor gr., Berzenczey László.)

Elnök: 429 igazolt képviselő közül távol van 95, elnök nem szavazott, igennel szavazott 229, nemmel 104. A ház tehát Justh József határozati javaslatát elfogadta.

Holnap napirenden lesznek azon tárgyak, melyek mára voltak kitűzve; de legyen szabad a képviselő urakat kérnem, hogy pontosan 10 órakor megjelenni méltóztassanak. (Helyeslés.)

Az ülés végződik délután 2³/₄ órakor.